

ICCS 2022

Kunskaper, attityder och engagemang
i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor hos
årskurs 8-elever i ett internationellt perspektiv

ICCS 2022

Kunskaper, attityder och engagemang
i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor hos
årskurs 8-elever i ett internationellt perspektiv

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2023:14-SE

Beställningsnummer:

Grafisk produktion: Typoform

Illustration omslag: Typoform

Skolverket, Stockholm 2023

Förord

ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) är en internationellt jämförande studie som syftar till att undersöka hur elever i årskurs 8 i olika länder förbereds för att delta som medborgare. Elevers kunskaper, attityder och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor har mätts i 22 länder i ICCS 2022. Det är tredje gången ICCS genomförs, första gången var 2009 och den andra var 2016. Den här rapporten redovisar några resultat från ICCS 2022. Den ska ses som en första rapportering av resultaten och täcker långt ifrån allt som undersöks i ICCS.

Studien organiseras av The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). I Sverige är det Skolverket som ansvarar för genomförandet av studien. Studien har genomförts i samarbete med Cecilia Arensmeier vid Örebro universitet.

Det är många på Skolverkets enhet för internationella studier som under sex år har arbetat med ICCS 2022. Innan vi har data från studien att presentera ska undersökningen formas och förtestas på olika sätt. De som framför allt sett till att vi har resultat att skriva fram i den här rapporten är Ellen Almgren, Ulrika Wennerberg och Marija Toplak. Dessa tre har tillsammans med de deltagande skolorna skapat en mängd data som delvis rapporteras i den här rapporten och som fortsatt ska rapporteras framöver.

Själva rapporten har tagits fram av Stephanie Plenty, Maria Axelsson, Christian Tallberg och Mona Guath. En referensgrupp, bestående av både forskare och undervisningsråd, har bidragit med viktiga inspel till rapporten. Ett stort tack till er och övriga medarbetare både på Skolverket och vid Örebro universitet som medverkat under arbetets gång.

Vi som har arbetat med ICCS vill sist men inte minst framföra vårt allra största tack till alla skolsamordnare som med stort engagemang genomfört ICCS 2022 och förstås till alla elever, lärare och rektorer för er helt centrala och mycket värdefulla insats.

Stockholm, november 2023

Peter Fredriksson
GENERALDIREKTÖR

Stephanie Plenty
PROJEKTLEDARE

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
1. Inledning	10
Om ICCS	10
ICCS ramverk styr vad som mäts	10
ICCS och svensk skola	11
Genomförandet av ICCS 2022	11
Population och exkluderingar	13
Urval och bortfall	13
Hur ska resultaten tolkas?	13
Mått på socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund	14
Avgränsningar	14
Rapportens upplägg	15
2. Kunskapsresultat	18
Inledning	18
Ländernas resultat	18
Förändringar av kunskapsresultaten 2009–2022	20
Kunskapsnivåer ger en fördjupad bild	22
3. Skillnader i kunskapsresultat mellan olika elevgrupper	26
Inledning	26
Skillnader i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar	26
Skillnader i kunskapsresultat mellan elever med olika socioekonomiska bakgrund	26
Skillnader i kunskapsresultat mellan elever med olika migrationsbakgrund	29
4. Attityder till demokratin och samhället	34
Inledning	34
Inställning till det politiska systemet	34
Förtroendet för samhällsinstitutioner, media och andra människor	35
Uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin	36
Skillnader mellan olika elevgrupper	37
5. Engagemang i demokratin och samhället	42
Inledning	42
Diskussionsbenägenhet i politik- och samhällsfrågor	42
Deltagande i organisationer, föreningar och grupper	44
Framtida valdeltagande	44
Skillnader mellan olika elevgrupper	46

6. Attityder till allas lika möjligheter	50
Inledning	50
Synen på kvinnor och män	50
Synen på invandrare	52
Skillnader mellan olika elevgrupper	54
7. Avslutande reflektioner	58
Referenslista	59
Appendix	60
Bilaga A. Exkluderingskriterierna i ICCS	60
Bilaga B. Exkluderingar och svarsfrekvenser	61
Bilaga C. Figurer med skalvärden	62

Sammanfattning

ICCS (*International Civic and Citizenship Education Study*) 2022 är en internationellt jämförande studie som mäter elevers kunskaper, attityder och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor i årskurs 8. ICCS genomfördes även 2009 och 2016. De tidigare ICCS-studierna möjliggör jämförelser av elevers kunskaper, attityder och engagemang över tid. Några av de viktigaste resultaten i ICCS 2022 sammanfattas nedan.

Datinsamlingen i ICCS 2022 genomfördes under vårterminen 2022, vid slutet av covid-19-pandemin. Pandemin har påverkat deltagande länder på olika sätt. Utifrån den här rapporten går det inte att fastslå hur mycket olika länders resultat påverkats av pandemin.

Sverige är i topp i kunskaper om medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor

Elever i Sverige har fortsatt mycket goda kunskaper i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor. Den genomsnittliga poängen på kunskapsprovet i Sverige är 565 poäng, vilket är 57 poäng över genomsnittet för samtliga deltagande länder. Elever i Sverige presterar bättre än eleverna i 19 av de övriga 21 deltagande länderna. Taiwan är det enda land som presterar bättre än Sverige.

Resultaten på kunskapsprovet är lägre än 2016

I ICCS 2022 syns en nedgång i kunskapsresultaten för de flesta länder som deltog även 2016. Nedgången för Sveriges del är 15 poäng, en nedgång som ungefär är i linje med det internationella genomsnittet för de länder som deltog både 2016 och 2022. Trots nedgången 2022 är kunskapsresultaten för Sverige fortfarande 28 poäng högre än 2009. Eftersom resultatnivån sjunkit i de flesta deltagande länderna tillhör Sverige alltjämt den grupp länder som har bland de högsta resultaten på kunskapsprovet i ICCS.

Ökad skillnad i kunskapsresultat mellan de högst och lägst presterande eleverna

Skillnaden i resultat mellan de högst och de lägst presterande eleverna är den största för Sverige sedan ICCS startade 2009. Av alla deltagande länder har Sverige, tillsammans med Danmark och Norge, den

största skillnaden i kunskapsresultaten mellan de högst och de lägst presterande eleverna. Mellan 2016 och 2022 har de högst presterande elevernas resultat varit oförändrat. Däremot har de lägst presterande elevernas resultat sjunkit med i genomsnitt 35 poäng, och är nu på samma nivå som 2009. Den ökade spridningen mellan elever är kopplad till ökade resultatskillnader mellan skolor. Således är den ökade spridningen ett resultat av att de lågpresterande skolorna i genomsnitt presterar sämre medan de högpresterande skolorna fortfarande i genomsnitt presterar på samma nivå som 2016.

Skillnader i kunskapsresultat mellan elever med olika bakgrund

Det finns ett samband mellan elevens kön och resultat på kunskapsprovet. I Sverige fortsätter flickor att i genomsnitt prestera bättre än pojkar. I inget deltagande land presterar pojkar bättre än flickor. Elevens socioekonomiska bakgrund är den faktor som fortsatt har starkast samband med resultat på kunskapsprovet. Elever med hög socioekonomisk bakgrund presterar i genomsnitt bättre än elever med en medelhög eller låg socioekonomisk bakgrund såväl i Sverige som internationellt. Skillnaden mellan elevgrupperna med hög respektive låg socioekonomisk bakgrund i Sverige är 124 poäng i genomsnitt; skillnaden har dock inte ökat sedan 2016. Tillsammans med Bulgarien och Slovakien uppvisar Sverige den största skillnaden i kunskapsresultat mellan elever med hög och låg socioekonomisk bakgrund. Även elevens migrationsbakgrund har ett starkt samband med kunskapsresultat. Elever med minst en inrikesfödd förälder presterar i genomsnitt bättre än elever med utländsk bakgrund. Elever i Sverige som har minst en inrikesfödd förälder har högst kunskapsresultat jämfört med motsvarande elevgrupper i de andra deltagande länderna. I Sverige har utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar lägre medelpoäng än 2016. Trots det har resultatskillnaderna mellan elever med olika migrationsbakgrund inte förändrats. En stor del av skillnaderna i kunskapsresultat mellan elever med olika migrationsbakgrund minskar när hänsyn tas till elevernas socioekonomiska bakgrund.

Minskat förtroende för människor i allmänhet

I ett internationellt perspektiv har elever i Sverige stark tilltro till samhällsinstitutioner. Till skillnad från många andra länder, är andelen elever med förtroendet för regering, politiska partier och riksdag oförändrat över tid medan andelen med förtroende för traditionell media har ökat sedan 2016 i Sverige. Detta gäller dock inte alla samhällsinstitutioner. Till exempel har förtroendet för domstolar och sociala medier minskat både i Sverige och internationellt. Särskilt stor är nedgången i förtroendet för människor i allmänhet. I Sverige har andelen elever med förtroende minskat med 26 procentenheter sedan 2009 och 15 procentenheter sedan 2016, vilket är i paritet med den genomsnittliga internationella nedgången.

Lägre förtroende för samhällsinstitutioner hos elever med låg socioekonomisk bakgrund

I Sverige finns tydliga skillnader i förtroende för samhällsinstitutioner beroende på elevernas socioekonomiska bakgrund. Det är en större andel elever i Sverige med hög socioekonomisk bakgrund som uttrycker ett förtroende för samhällsinstitutioner än elever med en låg och medelhög socioekonomisk bakgrund. Till exempel anger 56 procent av eleverna med hög socioekonomisk bakgrund att de litar på samhällsinstitutioner (regering, domstolar, polis, politiska partier och riksdag) jämfört med 41 procent av eleverna med låg socioekonomisk bakgrund. Oavsett socioekonomisk bakgrund är förtroendet högre bland elever i Sverige än det internationella genomsnittet för elever med motsvarande bakgrund.

Starkt stöd för lika möjligheter för olika grupper i samhället

Elever i Sverige uttrycker fortsatt ett starkt stöd för kvinnors och mäns lika möjligheter men det har sjunkit sedan 2016. Det är endast i Taiwan som stödet för kvinnors och mäns lika möjligheter är starkare. Även stödet för lika möjligheter för invandrare är starkt bland elever i Sverige och har ökat sedan 2016. Det är bara elever i Taiwan och Italien som ger uttryck för ett starkare stöd. Däremot uppvisar flickor och elever med hög socioekonomisk bakgrund ett starkare stöd för lika möjligheter för olika grupper i samhället än andra elevgrupper.

Stödet för lika möjligheter för kvinnor och män har minskat bland pojkar och elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund. Även om det finns skillnader i Sverige mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund, framstår stödet för lika möjligheter för olika grupper i samhället inom respektive socioekonomisk grupp som starkt i internationell jämförelse.

Elever diskuterar oftare samhällsfrågor med föräldrar

Andelen elever som pratar med sina vårdnadshavare och kompisar om politik- och samhällsfrågor har ökat i Sverige och internationellt sedan 2016. Mer än hälften av eleverna i Sverige pratar med sina vårdnadshavare om vad som händer i andra länder varje vecka eller varje dag. Jämfört med 2016 har deltagandet i idrottsföreningar minskat något i Sverige medan deltagandet i religiösa grupper och organisationer har ökat.

Nästan alla elever i Sverige avser att rösta men andelen minskar

Nästan alla elever i Sverige avser att rösta. Majoriteten av elever i Sverige, 90 procent, tror att de kommer rösta i riksdagsval när de är vuxna. Sverige tillhör de deltagarländer där förväntat framtida riksdagsvaldeltagande är bland det högsta. Skillnader i framtida valdeltagande ses hos elever med olika bakgrund. Högst framtida valdeltagande förväntas av elever med inhemsk bakgrund och hög socioekonomisk bakgrund. Jämfört med 2016 har samtidigt andelen elever som tror att de kommer rösta i riksdagsval som vuxna minskat, både i Sverige och internationellt. I Sverige har den minskat med 3 procentenheter.

KAPITEL 1

Inledning

1. Inledning

Om ICCS

ICCS står för *International Civic and Citizenship Education Study*. Studien undersöker kunskaper, attityder och engagemang i samhällsfrågor hos elever i årskurs 8. Syftet är att se hur väl ungdomar i olika länder förbereds för att aktivt delta i ett demokratiskt samhälle. Genom studien kan vi se utvecklingen över tid i elevers kunskaper, attityder och engagemang samt beskriva skillnader mellan olika elevgrupper och olika länder.

Att översätta *Civic and Citizenship Education* till ett sammanfattande svenskt begrepp är inte enkelt. *Civic and Citizenship Education* handlar om utbildning i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor, men det är otympligt att skriva ut i en text där det upprepas ofta. Därför har vi valt att använda begreppet *medborgarbildning*. Medborgarbildning innebär i detta sammanhang en utbildning som förbereder elever för aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle, och är inte begränsat till medborgarskap i dess juridiska innebörd.

ICCS organiseras och leds på internationell nivå av forskningsorganisationen *International Association for the Evaluation of Educational Achievement* (IEA). Skolverket ansvarar för genomförandet i Sverige utifrån de riktlinjer som IEA tagit fram för alla deltagande länder. Studien har tidigare genomförts två gånger, 2009 och 2016, och Sverige har deltagit i både dessa omgångar.

ICCS ramverk styr vad som mäts

ICCS styrs av följande övergripande undersökningsfrågor kring hur unga människor är förberedda att delta som aktiva medborgare i samhället: Hur ser medborgarbildning ut i de olika deltagande länderna? Hur ser variationen i elevernas kunskaper, attityder och engagemang i medborgarbildning ut inom och mellan länderna? Vilka bakgrundsfaktorer är kopplade till elevers kunskaper, attityder och engagemang?

Några samhälleliga utmaningar och utvecklingstendenser som särskilt lyfts fram som viktiga inför genomförandet av ICCS 2022 är:

- Demokratisk tillbakagång i många länder.
- Ökad globalisering, migration och mångfald.
- Utveckling av informations- och kommunikationsteknologier med nya möjligheter och risker för samhällsengagemang.
- Klimatförändringarnas påverkan på samhällsutvecklingen.
- Hur demokratiska processer hanterar inskränkningar av individuell frihet och delegering av mer makt till politiker och myndigheter under kristider.

ICCS omgärdas av ett omfattande teoretiskt ramverk som beskriver de kompetenser och egenskaper som studien avser att undersöka. Det utformas av IEA, i samråd med experter och deltagande länder. Ramverket togs i grunden fram till ICCS 2009 och har sedan utvecklats vidare inför studierna 2016 och 2022.¹ Ramverket för ICCS bygger vidare på ramverk från tidigare ICCS-studier men utvecklas inför varje ny omgång av de länder som deltar. I ICCS 2022 undersöks elevers *kunskaper* med provuppgifter, och elevers *attityder* och *engagemang* med enkätfrågor. Provuppgifterna och enkätfrågorna handlar om följande (något överlappande) domäner:

- Samhälle och politiska system (civic institutions and systems): de mekanismer, system och organisationer som samhället vilar på.
- Grundläggande värden i samhället (civic principles): de gemensamma etiska grunderna – värdena – för demokratiska samhällen. Till exempel rättvisa och jämlikhet, frihet och social sammanhållning.
- Medborgerligt deltagande (civic participation): de processer och förfarande som skapar förutsättningar och möjliggör individens deltagande i samhället.
- Medborgerliga identiteter (civic roles and identities): hur elever uppfattar sina roller och sin plats i förhållande till olika samhälleliga sammanhang.

1. Schultz, W., m.fl. (2023a).

Nedan exemplifieras hur elevernas *kunskaper*, *attityder* och *engagemang* undersöks inom den första domänen, samhälle och politiska system:

- I kunskapsprovet kan eleverna exempelvis få i uppgift att identifiera parlamentets (riksdagens) roll i en demokrati.
- I enkäten finns bland annat frågor om *attityder*, till exempel elevernas förtroende för riksdagen.
- I enkäten finns också frågor om nuvarande och framtida *engagemang*, exempelvis om eleverna tror att de kommer att rösta i riksdagsval när de är vuxna.

ICCS och svensk skola

Liksom i flera andra länder, har svensk skola länge haft i uppdrag att ge elever en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Skollagen fastslår att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Av läroplanerna framgår att skolan ska förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att förbereda dem att leva och verka i samhälle.² I samarbete med hemmen ska elever förberedas för att bli aktiva och ansvars-kännande medborgare. Skolans arbete med demokrati och mänskliga rättigheter ska stärka demokratin och motverka en odemokratisk utveckling. Alla skolans ämnen och hela skolans verksamhet ska bidra till detta övergripande mål.³

Även om ICCS inte berör alla värden som lyfts fram i den svenska skolans styrdokument, ligger de attitydfrågor som ingår i studien väl i linje med den svenska skolans övergripande mål. När det gäller enkätfrågorna som rör elevernas engagemang i samhällsfrågor, fångar även de relativt väl aspekter som de svenska styrdokumenterna betonar.

Samtidigt som arbetet med medborgarbildning och demokrati i svensk skola ska ske inom hela utbildningen och är en uppgift för alla anställda i skolan, ligger ICCS kunskapsinnehåll närmast samhällskunskapsämnet. Det finns en betydande överlappning mellan ICCS och läroplanen samt kursplanen i samhällskunskap även om alla delar av kursplanen inte täcks. Läroplanens fokus på *kunskaper*, *normer och värden* och *elevernas ansvar och inflytande* stämmer väl överens med ICCS innehållsliga fokus på *kunskap*, *attityder* och *engagemang*.⁴

Genomförandet av ICCS 2022

I ICCS 2022 deltog elever i årskurs 8⁵ i 22 länder och två tyska förbundsstater.⁶ De flesta länderna är europeiska (19), men även två latinamerikanska länder (Brasilien och Colombia) och ett asiatiskt land (Taiwan) deltog, se figur 1.1. Av de deltagande länderna deltog 14 i ICCS 2016, och 17 i ICCS 2009. För många länder, inklusive Sverige, går det därmed att följa resultatförändring över tid. Danmark och Brasilien uppfyller inte de krav som IEA fastställt för att resultat ska anses helt pålitliga. När resultaten för dessa två länder redovisas i denna rapport bör därför läsaren ha i åtanke att det finns större osäkerhet för deras resultat.

2. SFS (2010:800), Skolverket (2022).

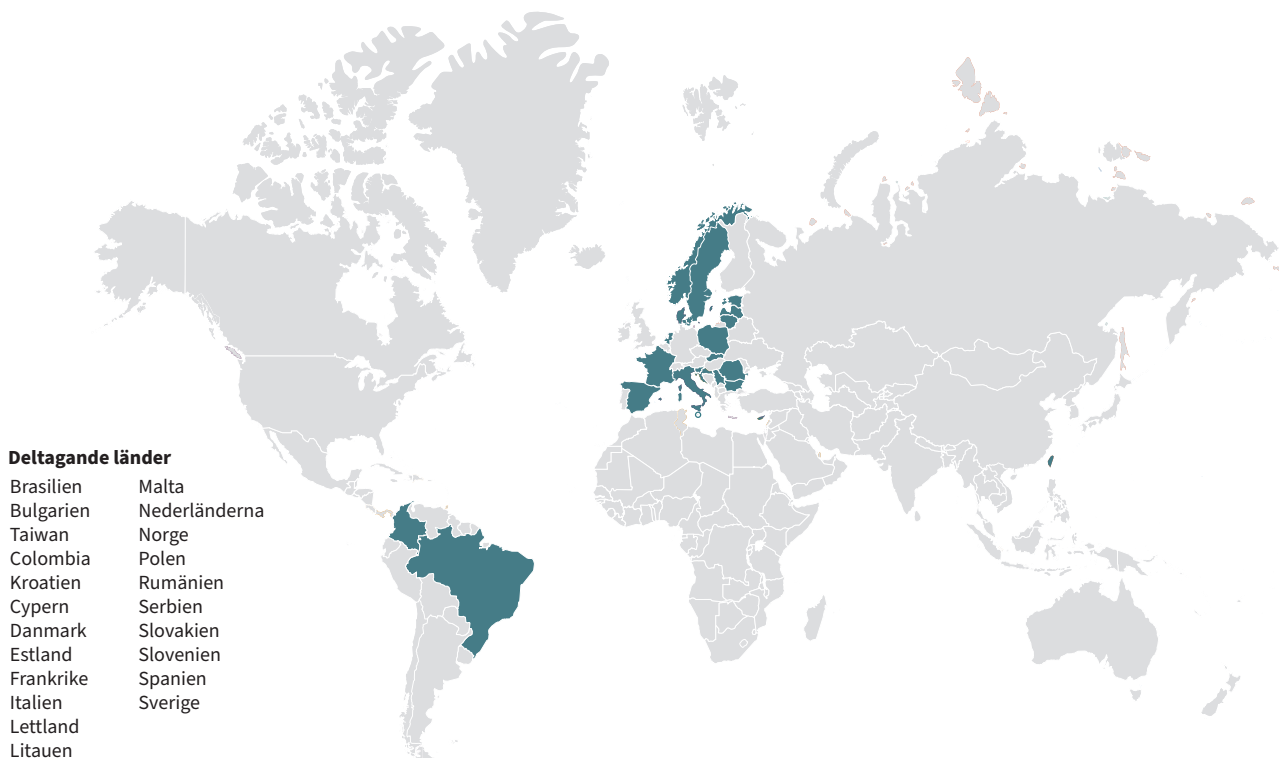
3. I den nationella rapporten för ICCS 2009 beskrivs framväxten av den svenska skolans medborgarförberedande uppdrag, se kapitel 1 i Skolverket (2010).

4. Se samstämmighetsanalys i kommande publicering Arensmeier C., (kommande). Se även den nationella rapporten för ICCS 2016, kapitel 1 i Skolverket (2017), för ett mer utförligt resonemang kring ICCS ramverk och hur det relaterar till svenska styrdokument.

5. Om den genomsnittliga åldern för elever i årskurs 8 är mindre än 13,5 blir årskurs 9 målpopulationen. Malta och Norge deltar med årskurs 9 på grund av ålderskriteriet.

6. Nordrhein-Westfalen och Schleswig-Holstein.

Figur 1.1 Länder som deltar i ICCS 2022.

ICCS 2022 huvudstudie genomfördes under våren 2022 på norra halvklotet och under hösten 2022 på södra halvklotet. För att resultaten i ICCS ska vara jämförbara över tid återanvänds vissa provuppgifter och merparten av enkätfrågorna. Studien genomförs också på samma sätt vid varje mättillfälle och i alla länder som deltar.

En förändring för Sveriges del – och för flera andra länder – var att ICCS 2022 för första gången genomfördes digitalt. För att möjliggöra jämförelser med tidigare omgångar fick ett urval av skolor⁷ och elever även denna gång genomföra prov och enkäter i pappersformat. Genom denna så kallade brygga går det att justera för eventuella skillnader mellan genomförandet på papper respektive digitalt. Liknande bryggor har använts av andra internationella studier som bytt till digitalt format, till exempel TIMSS 2019 och PIRLS 2021. IEA:s bedömning är att övergången till ett digitalt format inte påverkar jämförelser av elevernas kunskapsresultat mellan länder eller över tid.

Kunskapsmätningen i ICCS består av ett prov som främst innehåller flervalfrågor, där eleverna ska välja mellan olika svarsalternativ, och några öppna frågor, där eleverna ska formulera sina svar själva. Se den internationella rapporten för exempel på provuppgifter.⁸ Totalt finns närmare 140 provfrågor, men dessa roteras och fördelas enligt ett fastställt schema så att varje elev enbart besvarar ungefär 35 av uppgifterna.⁹ Det ger undersökningen möjlighet att täcka ett brett kunskapsområde utan att provet blir för omfattande för varje enskild elev. Med denna så kallade roterande design får man inte fullständig information om hur enskilda elever skulle ha presterat på hela provet. Studien syftar i stället till att dra slutsatser på aggregerad nivå; för Sveriges del hur elever i årskurs 8 presterar som grupp.

Utöver kunskapsprovet besvarar eleverna i Sverige också två enkäter – en internationell, som besvaras av elever i alla deltagande länder, och en europeisk, som besvaras av elever i de europeiska länderna. På deltagande skolor besvarar också rektorerna en enkät, liksom ett antal slumpmässigt utvalda lärare som undervisar i årskurs 8 (oavsett ämne).

7. När vi skriver om de specifika skolor som deltar i ICCS menar vi med "skolor" här och framöver i rapporten det administrativa begreppet skolenhet.

8. Schulz, W., m.fl. (2023b).

9. Provdesignen beskrivs mer utförligt i den tekniska rapport som IEA publicerar våren 2024.

Population och exkluderingar

ICCS avser att undersöka elever i årskurs 8. Det är den tänkta populationen. För att säkerställa att man på ett likvärdigt sätt jämför elever i olika länder tillåter ICCS i undantagsfall vissa exkluderingar. Exkludering kan göras av hela skolor eller av enskilda elever från en skola. Skolor i Sverige som exkluderas är till exempel anpassade grundskolor och specialskolor. Det finns också möjlighet att exkludera elever med fysisk eller kognitiv funktionsnedsättning eller elever som är nya i provspråket och som ännu inte behärskar språket i tillräcklig utsträckning för att deltagandet ska vara möjligt.

Exkludering görs alltid utifrån de kriterier som IEA har fastställt och är således desamma för samtliga deltagande länder.¹⁰ När det gäller exkludering på elevnivå är det personal på skolorna, som känner eleverna, som tar beslut utifrån IEA:s riktlinjer.

När ICCS startade 2009 satte IEA en acceptabel exkluderingsgrad till 5 procent. I Sverige har 6,4 procent av eleverna i populationen för ICCS 2022 exkluderats; 2,1 procent på grund av att skolor exkluderats och 4,3 procent på grund av att enskilda elever i de utvalda klasserna exkluderats.¹¹ Den genomsnittliga exkluderingsgraden för ICCS 2022 är 4,3 procent. Sveriges exkluderingsgrad liknar andra deltagande nordiska länders (Danmark 5,4 procent, Norge 7,4 procent). Exkluderingsgraden är också på samma nivå som för Sverige i ICCS 2016 (6,4 procent) och i paritet med nivåerna i andra internationella studier som Sverige har deltagit i med elever i årskurs 8 (till exempel 6,3 procent i TIMSS 2019). Trots att Sveriges exkluderingsgrad något överstiger 5 procent har IEA bedömt att Sveriges exkluderingsgrad är tillräckligt låg för att resultaten ska ge rättvisa jämförelser mellan länder och över tid.

Urval och bortfall

Den population av elever som är kvar efter att exkluderingarna gjorts är den målpopulation som ICCS undersöker. I varje deltagande land dras ett slumpmässigt representativt urval av elever från den fastställda målpopulationen (populationen efter exkluderingar) i två steg. I första steget dras ett slumpmässigt representativt urval av skolor och i andra steget dras slumpmässigt en klass i årskurs 8

på respektive skola. Samtliga elever i klassen ingår i urvalet. I urvalsstudier behöver man ta hänsyn till bortfall. Med bortfall menas att skolor och elever som har valts ut att delta i studien inte gör det, för att de av någon anledning inte kan eller vill delta. I Sverige är deltagandet i ICCS frivilligt för eleverna.

I Sverige deltog 149 skolor, vilket motsvarar 97 procent av urvalet av skolor. Från de 149 skolorna deltog 3263 elever i årskurs 8, vilket motsvarar 90 procent av de utvalda eleverna från dessa skolor. Det innebär att den totala svarsfrekvensen för elever är 87 procent.¹² IEA anser att en total svarsfrekvens på minst 75 procent är acceptabel.

Hur ska resultaten tolkas?

Denna nationella rapport fokuserar på kunskaper om, attityder till och engagemang för medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor bland elever i årskurs 8 på nationell nivå i Sverige. När vi redovisar elevernas *kunskaper* bygger resultaten på deras svar på kunskapsprovet. När vi redovisar vilka *attityder* och vilket *engagemang* som eleverna ger uttryck för, är det deras svar på den internationella enkäten som utgör grunden. Jämförelser görs med andra länder och tidigare ICCS-studier.

För att få ett användbart mått på elevernas kunskaper görs resultaten om till en särskild skala. När ICCS genomfördes för första gången, 2009, utformades skalan så att det internationella genomsnittet blev 500 poäng och standardavvikelsen 100 poäng. Det innebär att cirka två tredjedelar av alla elever presterade mellan 400 och 600 poäng. Resultaten i ICCS 2016 och 2022 beräknas på ett sätt som gör att de kan jämföras över tid. I de efterföljande undersökningarna kan det internationella genomsnittet vara högre eller lägre än 500 (som alltså är genomsnittet för undersökning från 2009).

Precis som för kunskapsresultaten har IEA utvecklat sammanfattande mått (skalor) för elevernas attityder och engagemang rörande medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor. Varje skala baseras på ett antal påståenden inom ett ämnesområde och har standardiserats för att möjliggöra jämförelser mellan länder och över tid. I de internationella och tidigare nationella ICCS-rapporterna har elevernas attityder och engagemang redovisats med dessa

10. Se Bilaga A för en beskrivning av exkluderingskriterierna i ICCS.

11. Se Bilaga B för exkluderingar och svarsfrekvenser.

12. Totala svarsfrekvensen är produkten av andelen deltagande skolor och andelen deltagande elever bland dessa skolor: $0,97 \cdot 0,90 = 87$ procent.

skalor (skalvärden). Eftersom de inte tydligt ger information om i vilken omfattning elever instämmer eller tar avstånd från olika påståenden har analysen kompletterats med ett alternativt sammanfattande mått. De alternativa måtten baseras i stället på andelen elever som instämmer i ett antal påståenden inom ett ämnesområde. Fördelen med dessa är möjligheten till en fördjupad förståelse för elevers attityder och engagemang. Dessa presenteras i kapitel 4–6 och skalvärdena i bilaga C.

ICCS är en urvalsundersökning, vilket innebär att det finns en statistisk osäkerhet i de mått och resultat som redovisas. Det är viktigt att ta hänsyn till den osäkerheten när vi uttalar oss om skillnader i resultat mellan länder, tidpunkter eller olika elevgrupper. Om skillnaden kvarstår även efter att vi tagit hänsyn till osäkerheten sägs den vara statistiskt signifikant.

ICCS använder en signifikansnivå på 5 procent. Alla skillnader som lyfts fram i löptexten i den här rapporten är statistiskt signifikanta på 5-procentsnivån om inget annat anges. Det innebär att när rapporten redovisar skillnader mellan procentandelar eller medelvärden, är risken 5 procent att vi felaktigt påstår att det finns en skillnad när ingen faktisk skillnad finns i målpopulationen.

En viss försiktighet bör iaktas vid tolkning av resultaten, eftersom länder kan skilja sig åt när det gäller kulturella skillnader och samhällskontext. Det är viktigt att ha i åtanke i vilket sammanhang elever befinner sig. Notera också att på grund av avrundning i figurer och tabeller kan det hända att de andelar som rapporteras inte summerar till exakt 100 procent. På samma sätt behöver en avrundad differens inte exakt överensstämja med differensen mellan två avrundade värden.

Mått på socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund

IEA har skapat ett index för socioekonomisk bakgrund utifrån enkätfrågor till eleverna om vårdnadshavarnas högsta utbildningsnivå och yrke, samt antalet böcker som finns i hemmet. Indexet definieras på en kontinuerlig skala, så för att kunna jämföra resultat mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund måste indexet kategoriseras.

Vi har valt att göra kategoriseringen av elevernas skalvärde med hjälp av percentiler inom varje elevs respektive land. Vi definierar de 25 procent av eleverna med högst värden på indexet som elever

med *hög socioekonomisk bakgrund*.¹³ På motsvarande sätt definieras de 25 procent elever med lägst värden på indexet som elever med *låg socioekonomisk bakgrund*. De 50 procent av eleverna däremellan definieras som elever med *medelhög socioekonomisk bakgrund*. Andelen elever med till exempel hög socioekonomisk bakgrund kommer därmed per definition alltid att vara 25 procent i ett givet land. Konkret betyder det att en elev i ett resursstarkt land kan tilldelas en annan kategori än en elev i ett resurssvagt land fastän deras respektive vårdnadshavare har samma utbildningsnivå, samma yrke och lika många böcker hemma. Vi mäter därmed elevers socioekonomiska bakgrund i relativa termer.¹⁴

Uppgifterna om elevernas migrationsbakgrund kommer från deras enkätsvar om var de och deras vårdnadshavare är födda. Utifrån dessa svar har eleverna delats in i följande grupper: elever med minst en inrikesfödd förälder, inrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar samt utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar. Båda grupperna med utrikesfödda föräldrar är relativt små, vilket ökar osäkerheten i deras genomsnittliga resultat. Sammansättningen i gruppen utrikesfödda elever är dessutom inte nödvändigtvis samma över tid, vilket kan ha betydelse för de genomsnittliga resultaten i gruppen.

Avgränsningar

ICCS 2022 är en omfattande undersökning. Studien ger en stor mängd information från såväl elevernas prov- och enkätsvar som från lärarnas och rektorernas enkätsvar. I denna rapport avgränsar vi oss till elevernas svar på prov och internationell elevenkät. För att begränsa omfånget på den första rapporten, fokuserar vi på aspekter av elevers attityder och engagemang som bedömts vara mest relevanta för att ge en bild av demokratiska principer bland elever i Sverige. Fler resultat från skol- och lärarenkäten, elevers svar på den europeiska enkäten, samt för andra områden redovisas senare, i form av kortrapporter, fördjupningsstudier och internationella rapporter. En internationell rapport baserad på den europeiska enkäten publiceras i februari 2024.

13. I ICCS 2016 gjordes en annan kategorisering.

14. I IEA-studierna PIRLS och TIMSS används en absolut kategorisering som tas fram centralt av IEA för alla deltagande länder och för alla tidpunkter som studierna går. För ICCS skapas däremot ingen motsvarande kategorisering från IEA:s sida.

Nationella och internationella rapporter samt studiens data är tillgängliga via IEA:s hemsida www.iea.nl.¹⁵

Denna rapport beskriver förändring över tid, skillnader mellan länder och mellan elevgrupper. Den förklarar inte vad som ligger bakom olikheter, utan ger en nationellt representativ bild av åttondeklassares kunskaper, attityder och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor 2022.

Rapportens upplägg

I kapitel 2 presenterar vi huvudresultaten från kunskapsprovet och i kapitel 3 redovisas skillnader i kunskapsresultat mellan elevgrupper. Kapitel 4 handlar om elevernas attityder och inställning till demokratin och samhället och kapitel 5 handlar om deras engagemang i demokratin och samhället, nu och i framtiden. Kapitel 6 redovisar elevernas attityder till rättigheter för olika grupper i samhället. I rapporten jämförs resultaten för elever i Sverige både med tidigare resultat och med andra länder. Vi analyserar också resultaten utifrån elevernas juridiska kön, socioekonomiska bakgrund och migrationsbakgrund. I kapitel 7 avslutas rapporten med några reflektioner kring resultaten i ICCS 2022.

15. Databasen publiceras under våren 2024.

KAPITEL 2

Kunskapsresultat

2. Kunskapsresultat

Några resultat i det här kapitlet är:

- Kunskapsresultaten för elever i Sverige har försämrats med 15 poäng sedan ICCS 2016 och är nu i genomsnitt 565 poäng.
- Inget deltagande land har förbättrat sitt kunskapsresultat sedan 2016. Taiwan, Kroatien, Estland, Italien, Malta, Lettland och Litauen tillhör den grupp länder som 2022 presterar på samma nivå som 2016. Övriga länder presterar på en lägre nivå.
- Trots försämrat resultat ligger Sverige 57 poäng över det internationella genomsnittet. Det enda landet som presterar bättre än Sverige är Taiwan.
- Efter Taiwan har Sverige den högsta andelen elever som når upp till den högsta kunskapsnivån (nivå A).
- Skillnaden i resultat mellan de högst och de lägst presterande eleverna i Sverige är den största för Sverige sedan ICCS startade 2009.

Inledning

Utgångspunkten i ICCS är att ett aktivt deltagande i samhället gynnas av goda kunskaper om samhället, medborgarskap och om hur en demokrati fungerar. I det här kapitlet redovisas resultat på ICCS kunskapsprov för elever i Sverige på en övergripande nivå i jämförelse med andra länder och tidigare genomförda omgångar av ICCS. Först redovisas olika länders medelpoäng och förändringar över tid. Vidare redovisas hur stor andel av eleverna som presterar på olika kunskapsnivåer.

Resultaten i figurer och tabeller i denna rapport redovisas genomgående för samtliga 22 deltagarländer¹⁶ om inget annat anges. Dessutom jämförs resultaten för elever i Sverige med det genomsnittliga resultatet för alla deltagande länder.

Elevernas ålder varierar något mellan länderna. I Sverige var eleverna i årskurs 8 i genomsnitt 14 år och 8 månader när de deltog i ICCS 2022, medan genomsnittet för samtliga deltagande länder var 4 månader yngre.

En del av resultaten i den här rapporten redovisas i form av percentiler. I faktarutan anges definitioner för de percentiler som redovisas.

Percentiler – mått på spridning

Percentiler är mått som beskriver värden indelat och sorterat i hundra lika stora delar. De percentiler som redovisas i denna rapport är 5:e percentilen, 25:e percentilen, 75:e percentilen och 95:e percentilen.

5:e percentilen är det mätvärde där 5 procent av eleverna har ett lägre resultat än detta värde. Samtidigt har 95 procent av eleverna ett högre resultat.

25:e percentilen är det mätvärde där 25 procent av eleverna har ett lägre resultat än detta värde. Samtidigt har 75 procent av eleverna ett högre resultat.

75:e percentilen är det mätvärde där 75 procent av eleverna har ett lägre resultat än detta värde. Samtidigt har 25 procent av eleverna ett högre resultat.

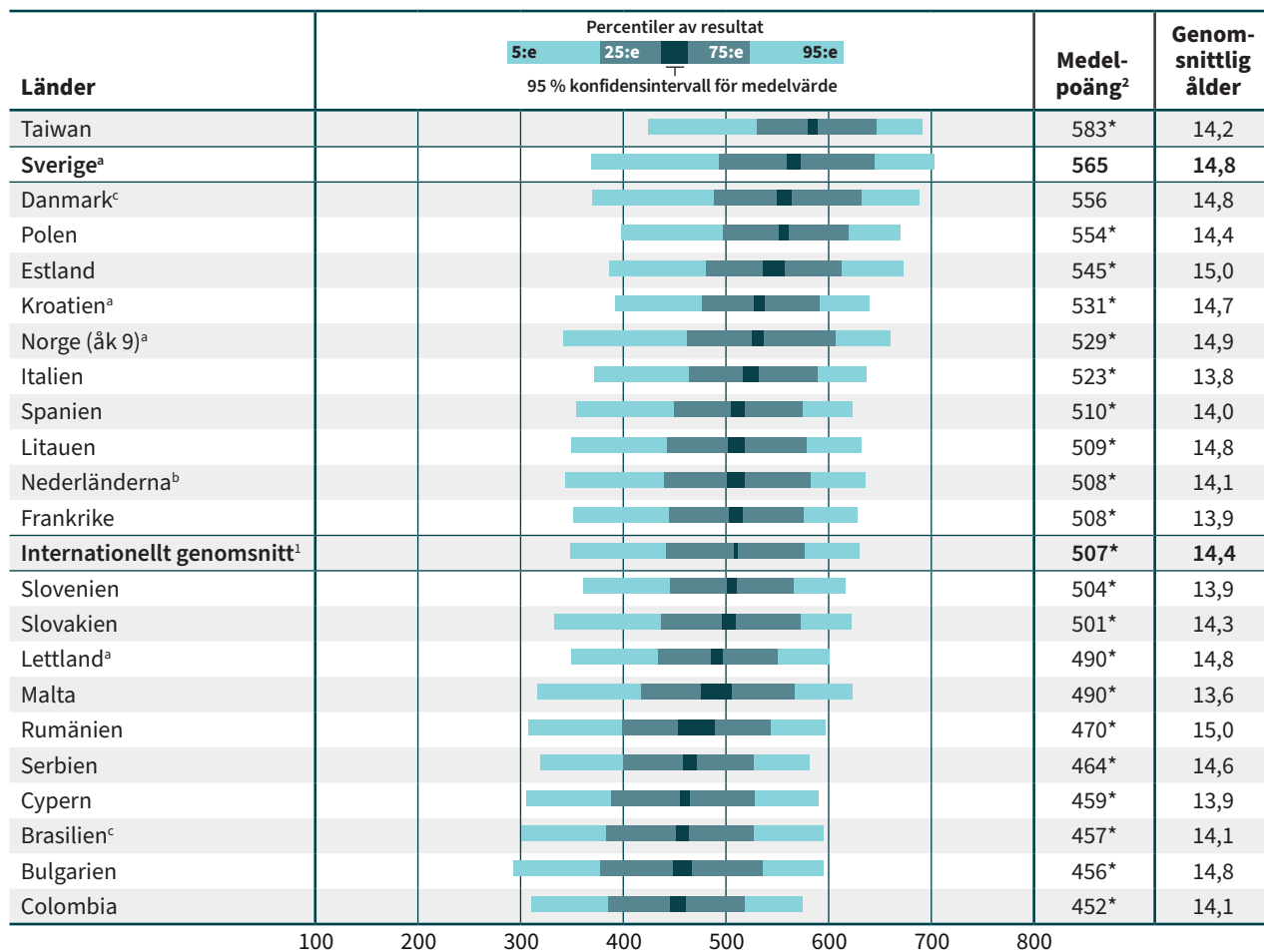
95:e percentilen är det mätvärde där 95 procent av eleverna har ett lägre resultat än detta värde. Samtidigt har 5 procent av eleverna ett högre resultat.

Ländernas resultat

Resultaten på kunskapsprovet för de deltagande länderna framgår av figur 2.1. Staplarnas mitt markerar ländernas medelpoäng och medelpoängens konfidensintervall. Den totala längden hos staplarna visar skillnaden i resultat mellan de högst och de lägst presterande eleverna (skillnaden i resultat mellan den 95:e och 5:e percentilen). Ju längre en stapel är desto större är skillnaden mellan de elever som har högst och lägst resultat.

16. Tyskland representeras endast av förbundsstaterna Nordrhein-Westfalen och Schleswig-Holstein. Tyskland är därför inte inkluderat i gruppen av de 22 deltagarländerna och deras resultat redovisas inte heller i denna rapport. För resultat för dessa stater se Schultz, W., m.fl. (2023b).

Figur 2.1 Medelpoäng och fördelning i kunskapsresultat 2022, samtliga deltagande länder.

a Den nationellt valda populationen täcker 90 till 95 % av den nationella målpopulationen.

b Uppfylldes urvalskriterierna för deltagande först sedan ersättnings-skolor medtagits.

c Uppfylldes inte urvalskriterierna för deltagande.

* Landets medelpoäng är signifikant skilt från Sveriges medelpoäng.

¹ Det internationella genomsnittet är beräknat som ett genomsnitt av de 22 deltagarländerna.

² Poängskalan fixerades i ICCS 2009 så att genomsnittet för de länder som deltog 2009 sattes till 500 poäng och standardavvikelsen till 100 poäng.

Staplarna i figur 2.1 är skurna vid 5:e och 95:e percentilerna. De högsta och de lägsta resultaten redovisas alltså inte, detta eftersom extrema resultat kan bidra till en spridning som inte speglar gruppen som helhet.

Sverige hör till de bäst presterande länderna

Av figur 2.1 framgår att den genomsnittliga poängen på kunskapsprovet för Sverige är 565. Bland de 22 deltagande länderna presterar bara Taiwan, med 583 poäng, bättre än Sverige. Eleverna i Danmark presterar, med 556 poäng, på samma nivå¹⁷ som de i Sverige, medan eleverna i övriga 19 deltagande länder, däribland Norge (529 poäng), presterar på en lägre nivå. Genomsnittet för samtliga deltagande länder är 507 poäng i ICCS 2022.

17. När vi skriver att länder eller elevgrupper presterar på samma nivå, menar vi att skillnaderna i resultat mellan länderna eller grupperna inte är statistiskt signifikanta.

Förändringar av kunskapsresultaten 2009–2022

Figur 2.2 visar utveckling i kunskapsresultaten i ICCS 2009–2022 för Sverige, Danmark, Norge och genomsnittet för de tretton länder som deltagit i samtliga ICCS-studier.¹⁸

Kunskapsresultaten är lägre än 2016

I ICCS 2022 syns en nedgång i resultaten för de flesta länder som deltog även 2016, inklusive för Sverige. Samtidigt som elever i Sverige fortfarande har bland de högsta kunskapsresultaten, har Sveriges medelpoäng på kunskapsprovet sjunkit sedan 2016.

I ICCS 2016 förbättrades kunskapsresultaten för elever i Sverige med i genomsnitt 42 poäng jämfört med 2009 års studie, vilket var en av de största uppgångarna i medelpoäng av alla deltagande länder. I ICCS 2022 är Sveriges genomsnitt 15 poäng lägre än 2016.¹⁹ Som framgår av figur 2.2 har medelpoängen sjunkit ännu mer i Danmark (–30 poäng) och Norge (–35 poäng) jämfört med 2016.

Eftersom resultatnivån sjunkit i de flesta deltagande länderna tillhör Sverige alltjämt de länder som har högst resultat i ICCS. I ICCS 2016 presterade elever i Sverige bäst, tillsammans med eleverna i Danmark och Taiwan. I ICCS 2022 rankas Taiwan högst, därefter kommer Sverige och Danmark.

Inget land har förbättrat sitt resultat sedan 2016

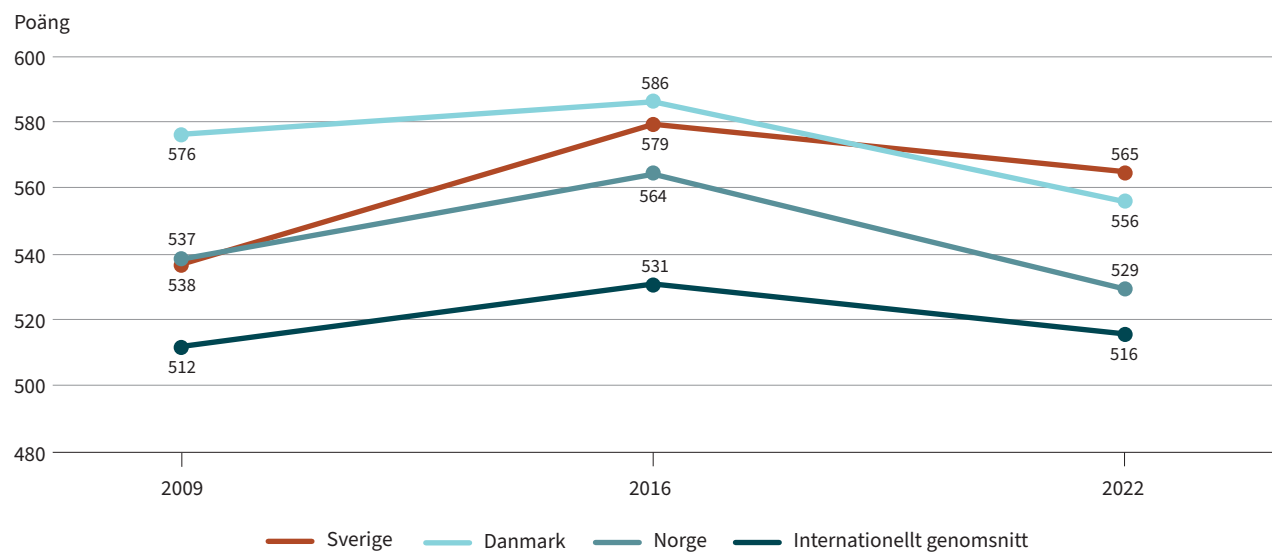
Tabell 2.1 ger en detaljerad sammanställning av förändringen i medelpoäng över tid för de länder som deltagit i ICCS 2022 och i minst en tidigare ICCS-studie. Länderna sorteras efter förändringen i medelpoäng mellan 2016 och 2022. Av sammanställningen framgår att inget land har förbättrat sitt resultat sedan 2016.

Eleverna i Taiwan, Kroatien, Estland, Italien, Malta, Lettland och Litauen presterar 2022 på samma nivå som 2016. I övriga länder är resultaten lägre 2022. Sveriges nedgång på 15 poäng är ungefär i linje med genomsnittet för de länder som deltagit både 2016 och 2022. Trots nedgången 2022 är kunskapsresultaten för Sverige fortfarande 28 poäng högre än 2009.

18. Dessa länder är Bulgarien, Colombia, Danmark, Estland, Italien, Lettland, Litauen, Malta, Nederländerna, Norge, Slovenien, Sverige och Taiwan.

19. Att figur 2.2 anger en nedgång med 14 poäng beror på avrundning.

Figur 2.2 Kunskapsresultat 2009–2022. Medelpoäng.

Tabell 2.1 Förändring i kunskapsresultat 2009–2022. Medelpoäng.

Länder	2009	2016	2022	Förändring 2016–2022	Förändring 2009–2022
Taiwan	559 (2,4)	581 (3,0)	583 (2,3)	2 (3,8)	24* (3,4)
Kroatien		531 (2,5)	531 (2,6)	0 (3,6)	
Estland	525 (4,5)	546 (3,1)	545 (5,5)	-1 (6,3)	20* (7,1)
Italien	531 (3,3)	524 (2,4)	523 (3,6)	-1 (4,3)	-8 (4,9)
Malta	490 (4,5)	491 (2,7)	490 (7,4)	-2 (7,9)	0 (8,7)
Lettland	482 (4,0)	492 (3,1)	490 (2,8)	-2 (4,2)	8 (4,9)
Litauen	505 (2,8)	518 (3,0)	509 (4,0)	-9 (5,0)	4 (4,9)
Nederländerna	494 (7,6)	523 (4,5)	508 (4,1)	-15* (6,1)	15 (8,6)
Sverige	537 (3,1)	579 (2,8)	565 (3,5)	-15* (4,5)	28* (4,7)
Slovenien	516 (2,7)	532 (2,5)	504 (2,3)	-28* (3,4)	-12* (3,5)
Bulgarien	466 (5,0)	485 (5,3)	456 (4,6)	-29* (7,1)	-11 (6,8)
Colombia	462 (2,9)	482 (3,4)	452 (3,8)	-30* (5,1)	-10* (4,8)
Danmark	576 (3,6)	586 (3,0)	556 (3,5)	-30* (4,6)	-20* (5,0)
Norge (åk 9)	538 (4,0)	564 (2,2)	529 (2,8)	-35* (3,5)	-9 (4,9)
Brasilien			457 (3,3)		
Cypern	453 (2,4)		459 (2,5)		5 (3,5)
Frankrike			508 (3,3)		
Polen	536 (4,7)		554 (2,5)		18* (5,3)
Rumänien			470 (9,1)		
Serbien			464 (3,4)		
Slovakien	529 (4,5)		501 (3,3)		-28* (5,6)
Spanien	505 (4,1)		510 (3,3)		5 (5,3)

() Standardfel anges inom parentes.

* Skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

Spridning i resultat mellan elever

Medelvärde sammanfattar på vilken nivå eleverna som helhet presterar i ett land. Ett annat sammanfattande mått är percentiler som visar spridningen i elevernas prestationer.

I figur 2.3 redovisas spridningen i kunskapsresultaten för elever i Sverige och hur den har förändrats över tid.

Skillnaden i resultat mellan de högst och de lägst presterande eleverna har ökat

Av figur 2.3 framgår att spridningen i ICCS 2022 är större än 2009 och 2016. Skillnaden mellan de högst och de lägst presterande eleverna i Sverige (skillnaden i resultat mellan den 95:e och 5:e percentilen) är i ICCS 2022 den största för Sverige sedan mätningarna startade 2009. I ICCS 2022 har Sverige, tillsammans med Danmark och Norge, den största skillnaden i medelpoäng mellan de högst och de lägst presterande eleverna.

Mellan 2009 och 2016 ökade både de lägst och de högst presterande elevernas resultat med cirka 30 poäng. Spridningen i poäng var sålunda oförändrad. Mellan 2016 och 2022 är de högst presterande elevernas resultat oförändrat. Däremot har de lägst presterande elevernas resultat sjunkit med i genomsnitt 35 poäng, och är nu på samma nivå som 2009.

Ett alternativt sammanfattande mått på spridningen i elevers kunskapsresultat är standardavvikelsen. Om de flesta elevers resultat ligger nära medelpoängen är standardavvikelsen låg, och om många elevers resultat avviker mycket från medelpoängen är standardavvikelsen hög. Estland, Litauen och Norge har de största procentuella ökningarna av standardavvikelsen sedan 2016. Därefter kommer Sverige tillsammans med bland annat Danmark. Sveriges procentuella ökning av standardavvikelsen är på samma nivå som den procentuella ökningen för genomsnittet av standardavvikelsen bland de deltagande länderna.

Kunskapsnivåer ger en fördjupad bild

I ICCS delas elevernas resultat in i följande fyra kunskapsnivåer: nivå A (över 562 poäng), nivå B (479–562 poäng), nivå C (395–478) samt nivå D (311–394 poäng), där nivå A är den högsta. Observera att dessa kunskapsnivåer inte motsvarar betygsnivåer enligt svenska kunskapskrav. Prestationerna som kännetecknar varje nivå beskrivs utifrån de uppgifter som är kopplade till den specifika kunskapsnivån.²⁰

Figur 2.4 visar hur stor andel av eleverna i de deltagande länderna som når upp till de olika kunskapsnivåerna. Dessutom anges hur stor andel elever som inte når upp till den lägsta kunskapsnivån (D), det vill säga de elever som inte når upp till 311 poäng. I figur 2.4 har länderna sorterats efter denna andel.

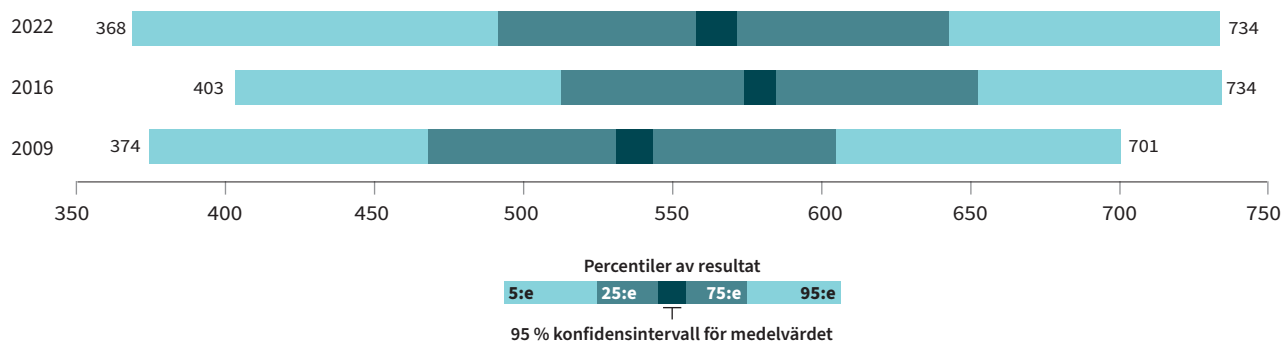
En hög andel elever når den högsta kunskapsnivån

De största skillnaderna mellan länderna syns i andelen elever som når den högsta kunskapsnivån (Nivå A). Högst andel elever som presterar på den nivån har Taiwan med 62 procent. Därefter kommer Sverige (53 procent) och Danmark (50 procent). Andelen elever i Norge som når den högsta nivån är 41 procent.

Av figur 2.4 framgår också att en mycket liten andel elever i Sverige inte når upp till den lägsta nivån, runt 1 procent. Bulgarien, Brasilien, Cypern, Rumänien och Colombia hör till den grupp länder med högst andel elever som inte når upp till nivå D.

20. En beskrivning av nivåerna och exempel på uppgifter som elever på olika nivåer kan lösa finns i den internationella rapporten. Schulz, W., m.fl. (2023b).

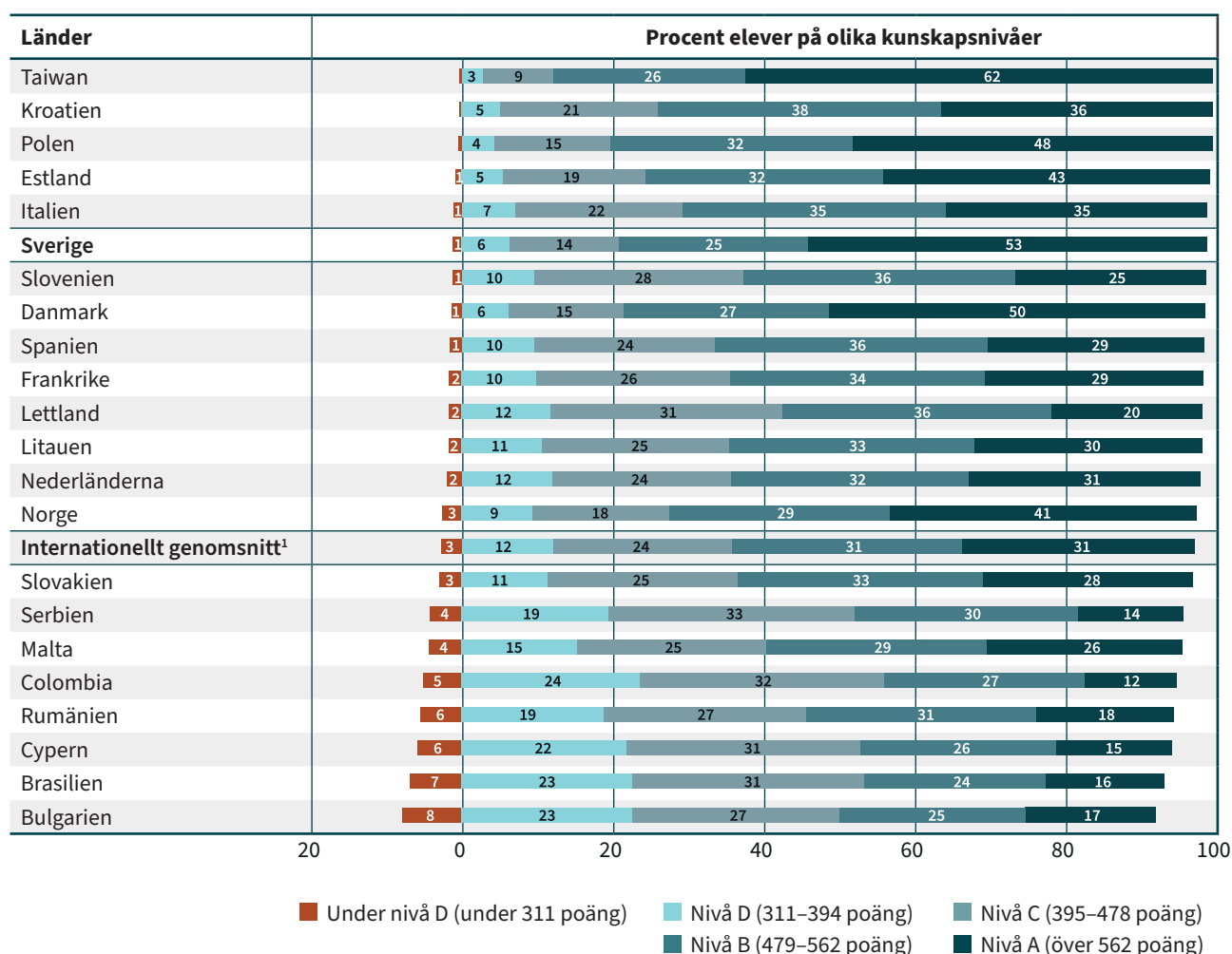
Figur 2.3 Medelpoäng och spridning av kunskapsresultat 2009–2022. Sverige.

Staplarnas längd visar skillnaden i kunskapsresultat mellan den 95:e och 5:e percentilen. Längre staplar anger en större spridning, kortare staplar en mindre spridning. De svarta fälten visar medelpoängen med

tillhörande konfidensintervall. För de staplar där de svarta fälten inte överlappar varandra finns det en statistiskt säkerställd skillnad mellan kohorternas medelpoäng.

Figur 2.4 Andel elever på respektive kunskapsnivå, samtliga deltagande länder i procent.

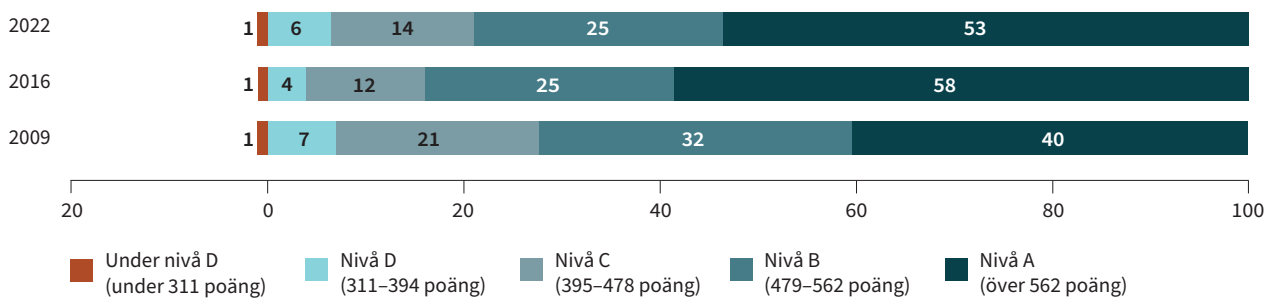
Färre elever når den högsta kunskapsnivån

Figur 2.5 visar hur stor andel av elever i Sverige som presterat på olika kunskapsnivåer i de tre ICCS-studierna.

Jämfört med 2009 är andelen elever i Sverige som placeras på den högsta kunskapsnivån betydligt högre 2022, och andelen elever som högst når nivå C

lägre. Fördelningen för de olika kunskapsnivåerna i ICCS 2022 liknar i stort sett fördelningen från 2016. Även om det övergripande mönstret för 2022 liknar 2016, finns vissa skillnader. Andelen elever som når den högsta nivån är något lägre, 53 procent mot tidigare 58 procent. Andelen elever som högst når nivå C är i stället högre, 22 procent mot tidigare 17.

Figur 2.5 Andel elever på respektive kunskapsnivå 2009–2022. Sverige i procent.

KAPITEL 3

Skillnader i kunskaps- resultat mellan olika elevgrupper

3. Skillnader i kunskapsresultat mellan olika elevgrupper

Några resultat i det här kapitlet är:

- Flickor presterar bättre än pojkar. Kunskapsresultaten för både flickor och pojkar har försämrats sedan 2016.
- Skillnaderna i kunskapsresultat mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är stora.
- Elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund presterar på en lägre nivå jämfört med 2016.
- I Sverige presterar elever med hög socioekonomisk bakgrund, elever med minst en inrikesfödd förälder och inrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar bättre än motsvarande elevgrupper i alla andra deltagande länder.
- Skillnaderna i kunskapsresultat mellan elever med olika migrationsbakgrund minskar när hänsyn tas till elevernas socioekonomiska bakgrund.

Inledning

Vi vet från tidigare ICCS-studier att det finns ett samband mellan elevers bakgrund och deras kunskapsresultat. Till exempel, i ICCS 2016 presterade flickor i genomsnitt bättre än pojkar.²¹ Dessutom presterade elever med hög socioekonomisk bakgrund i genomsnitt bättre än elever med lägre socioekonomisk bakgrund. Elever med inrikesfödda föräldrar presterade i genomsnitt bättre än elever med utrikesfödda föräldrar. I kapitel 3 undersöker vi skillnader i kunskapsresultat mellan dessa elevgrupper för ICCS 2022 samt gör jämförelser med 2009 och 2016 samt de internationella genomsnitten.

Skillnader i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar

Tabell 3.1 visar de genomsnittliga kunskapsresultaten uppdelat på kön från ICCS 2009, 2016 och 2022. Tabellen visar även de genomsnittliga resultaten för de övriga deltagande nordiska länderna och genomsnittet för samtliga deltagande länder. De värden som redovisas är genomsnitt men variationen på elevnivå är stor.

21. Skolverket (2017).

Flickor presterar fortfarande bättre än pojkar

I ICCS 2022 presterar flickor bättre än pojkar i Sverige. Sedan ICCS 2016 har resultaten försämrats lika mycket i båda grupperna. Det innebär att skillnaden i resultat mellan flickor och pojkar inte har förändrats sedan 2016. Vi kan också konstatera att skillnaden i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar är något större i Sverige än det internationella genomsnittet. Colombia och Nederländerna är de enda länderna där pojkarna presterar på samma nivå som flickorna. I inget deltagande land presterar pojkar bättre än flickor.

Resultat uppdelat på kunskapsnivåer

Figur 3.1 visar hur elever i Sverige, uppdelat på kön, fördelats på de olika kunskapsnivåerna.

En högre andel flickor än pojkar når den högsta kunskapsnivån

Av figur 3.1 framgår att fördelningen för kunskapsnivåerna ser ungefär likadan ut för flickor och pojkar i de tre ICCS-studier som genomförts. Den huvudsakliga skillnaden är att i ICCS 2009 var andelen flickor på den högsta nivån 8 procentenheter högre än motsvarande andel för pojkarna. I ICCS 2016 hade skillnaden ökat till 15 procentenheter, en skillnad som kvarstår 2022.

Skillnader i kunskapsresultat mellan elever med olika socioekonomiska bakgrund

Tabell 3.2 visar medelpoängen i kunskapsresultat för elever uppdelat på deras socioekonomiska bakgrund.²² Notera att det är ett genomsnittligt resultat som redovisas. Variationen på elevnivå är stor. Av tabellen framgår att elever med hög socioekonomisk bakgrund presterar bättre än elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund. Mönstret är detsamma i såväl Sverige som i Danmark och Norge, liksom för det internationella genomsnittet.

22. Mättet på socioekonomiska bakgrund är baserad på vårdnadshavarnas högsta utbildningsnivå och yrke, samt antalet böcker som finns i hemmet, se kapitel 1 för en mer detaljerad beskrivning.

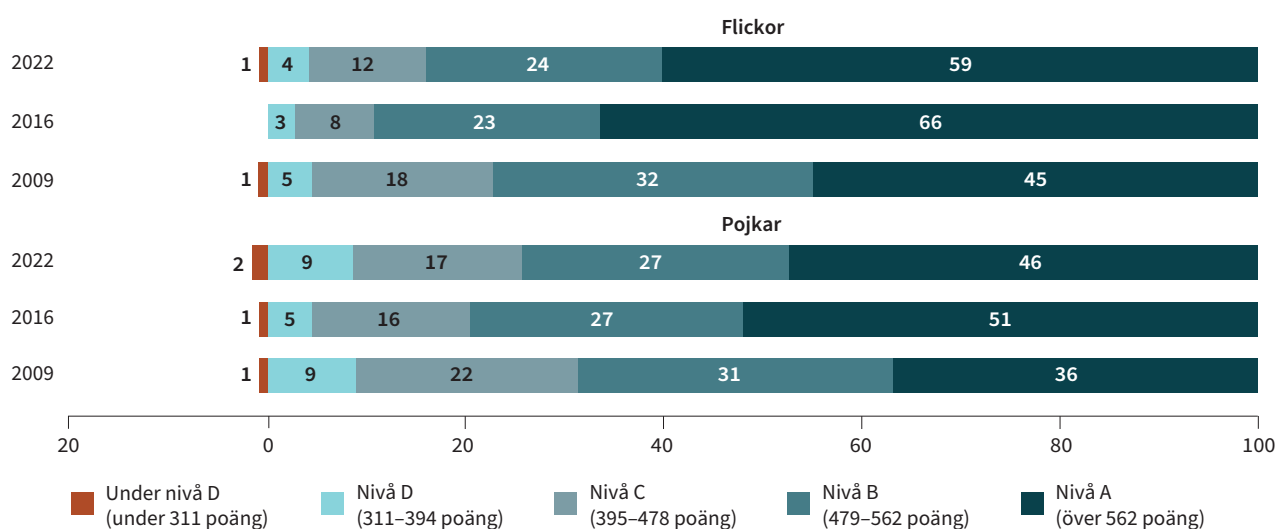
Tabell 3.1 Genomsnittligt kunskapsresultat för flickor och pojkar. Medelpoäng.

Land	År	Flickor	Pojkar	Skillnad
Sverige	2022	583 (4,5)	546 (4,0)	37* (4,8)
	2016	598 (3,1)	562 (3,9)	36* (4,3)
	2009	549 (3,4)	527 (4,2)	21* (4,5)
Danmark	2022	575 (4,1)	543 (4,2)	33* (4,9)
Norge	2022	550 (3,0)	514 (3,4)	36* (3,3)
Internationellt genomsnitt	2022	521 (1,0)	495 (1,0)	26* (1,0)

* Skillnaden mellan flickor och pojkar är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Figur 3.1 Andel elever på respektive kunskapsnivå för flickor respektive pojkar. Sverige i procent.

Tabell 3.2 Genomsnittligt kunskapsresultat för elever med olika socioekonomisk bakgrund. Medelpoäng.

Land	År	Låg (1)	Medelhög (2)	Hög (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)	Skillnad mellan (2) och (3)
Sverige	2022	504 (5,4)	567 (3,6)	629 (4,3)	-63* (5,5)	-124* (7,1)	-61* (5,8)
	2016	524 (5,0)	585 (3,7)	637 (5,6)	-61* (7,6)	-113* (7,8)	-52* (5,8)
	2009	491 (3,9)	535 (3,0)	594 (4,9)	-44* (5,0)	-103* (6,5)	-59* (4,5)
Danmark	2022	513 (4,4)	563 (3,6)	600 (5,0)	-50* (4,8)	-87* (6,4)	-37* (4,9)
Norge	2022	474 (3,3)	538 (2,7)	581 (3,2)	-64* (3,3)	-107* (4,4)	-43* (3,6)
Internationellt genomsnitt	2022	461 (1,0)	507 (0,8)	559 (1,2)	-46* (1,1)	-98* (1,5)	-52* (1,1)

* Skillnaden mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Elever i Sverige med hög socioekonomisk bakgrund har högst resultat

I ICCS 2022 har elever med hög socioekonomisk bakgrund i Taiwan (629 poäng) och Sverige (625 poäng) högst resultat jämfört med motsvarande grupper i alla andra deltagarländer. Bland elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund är det bara i Taiwan som resultatnivån är högre än i motsvarande elevgrupper i Sverige. Danmarks resultat är här på samma nivå som Sveriges. Resultatet för motsvarande elevgrupper i Norge är, i likhet med det internationella genomsnittet, lägre.

Sverige har den största resultat-skillnaden mellan elever med hög och låg socioekonomisk bakgrund

Inom respektive socioekonomisk grupp presterar elever i Sverige på en hög nivå, jämfört med övriga deltagande länder. Tillsammans med Bulgarien och Slovakien uppvisar Sverige dock den största skillnaden i kunskapsresultat mellan elever med hög och låg socioekonomisk bakgrund. Skillnaden mellan dessa elevgrupper i Sverige är 124 poäng, vilket är mer än tre gånger större än exempelvis

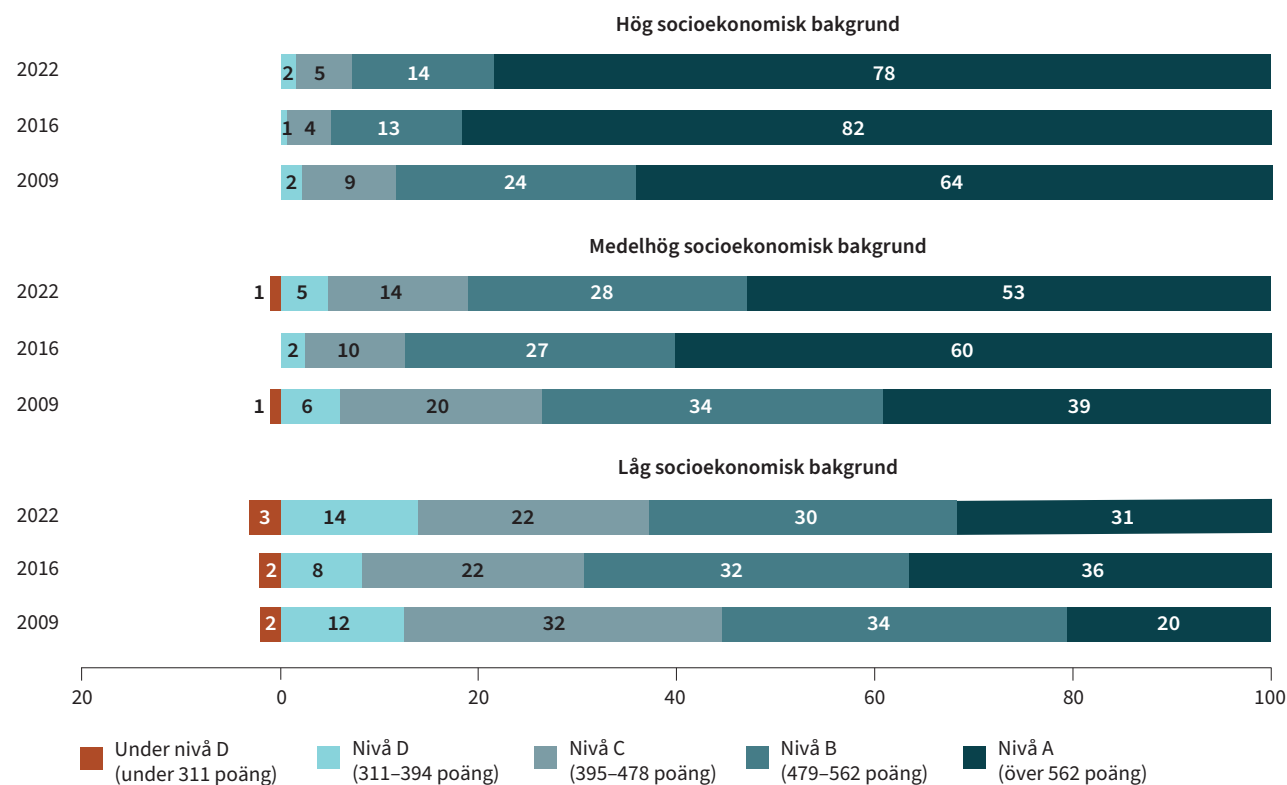
resultatskillnaden mellan flickor och pojkar. Den genomsnittliga skillnaden för alla deltagande länder mellan elever med hög och låg socioekonomisk bakgrund är 98 poäng. För Danmark är den något lägre (87 poäng) och för Norge något högre (107 poäng).

När vi jämför Sveriges kunskapsresultat bakåt i tiden ser vi att medelpoängen för elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund har försämrats sedan 2016. Skillnaderna i resultat mellan grupperna har dock inte förändrats mellan 2016 och 2022. Sedan 2009 har resultatskillnaderna mellan elever med låg socioekonomisk bakgrund och de övriga två socioekonomiska grupperna emellertid ökat. Det beror på att de mer resursstarka elevgruppernas resultat har förbättrats sedan 2009.

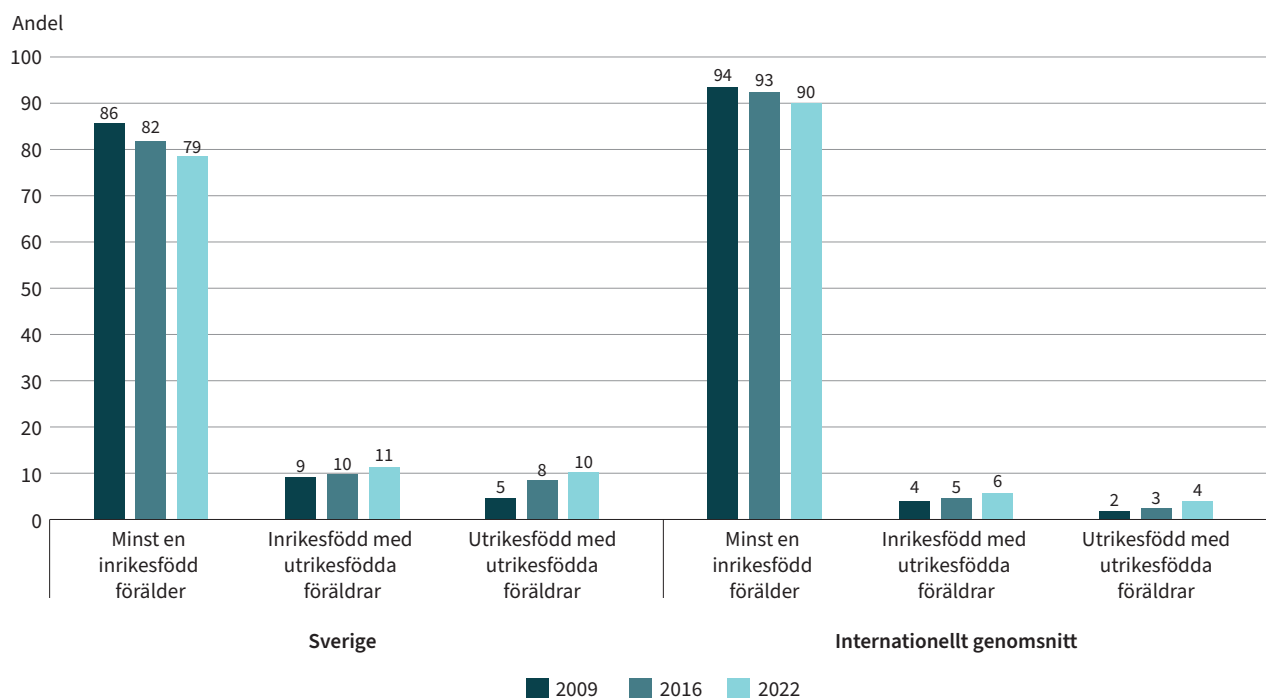
Resultat uppdelat på kunskapsnivåer

Figur 3.2 visar hur stor andel av eleverna uppdelat på socioekonomisk bakgrund som når upp till de olika kunskapsnivåerna, i de tre ICCS-studier som genomförts. Det generella mönstret är att andelen elever som når den högsta nivån (A) är högsta bland elever med hög socioekonomisk bakgrund.

Figur 3.2 Andel elever på respektive kunskapsnivå, uppdelat på socioekonomisk bakgrund. Sverige i procent.

Figur 3.3 Andel elever med olika migrationsbakgrund i ICCS 2009–2022. Sverige och internationellt genomsnitt i procent.

Fler elever med låg socioekonomisk bakgrund presterar på lägsta nivå

En viktig förändring mellan 2016 och 2022 är att andelen elever med låg eller medelhög socioekonomisk bakgrund som presterar på (eller under) den lägsta kunskapsnivån (D) har fördubblats. Notera dock att det rör sig om låga andelar. För elever med medelhög socioekonomisk bakgrund är det en ökning med 3 procentenheter (från 2 procent till 5 procent), och för elever med låg socioekonomisk bakgrund är det en ökning med 7 procentenheter (från 10 till 17 procent). För elever med hög socioekonomisk bakgrund har fördelningen för kunskapsnivåerna inte förändrats mellan 2016 och 2022.

Skillnader i kunskapsresultat mellan elever med olika migrationsbakgrund

Andelen elever med olika migrationsbakgrund visas i figur 3.3 för Sverige och i form av ett genomsnitt för de tretton länder som deltagit i samtliga ICCS-studier. Från figur 3.3 framgår att andelen elever i Sverige med utrikesfödda föräldrar har ökat sedan 2009. I ICCS 2022 är andelen elever med minst en inrikesfödd förälder 79 procent, vilket är 7 procentenheter

lägre än 2009. Samtidigt har andelen utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar ökat från 5 till 10 procent.²³ I ICCS 2022 är båda grupperna med utrikesfödda föräldrar större i Sverige än genomsnittet för övriga deltagande länder.

Elever med inrikesfödda föräldrar presterar bättre än elever med utrikesfödda föräldrar

Tabell 3.3 visar medelpoängen på kunskapsprovet uppdelat utifrån migrationsbakgrund. Notera att det är genomsnittliga resultat som redovisas och att variationen på elevnivå är stor. Av tabellen framgår att elever med minst en inrikesfödd förälder har högre resultat än inrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar, vilka i sin tur presterar högre än utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar. Mönstret är detsamma i Danmark och Norge. Det internationella genomsnittet visar dock ingen

²³ Andelen utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar i urvalet i ICCS 2022 är 5 procentenheter lägre än för hela populationen elever i årskurs 8 i Sverige. En del av dessa elever finns i bortfallet och en del av dessa elever exkluderas från ICCS enligt exkluderingskriterierna, till exempel på grund av funktionsnedsättningar eller för stora brister i det svenska språket. För en mer detaljerad beskrivning av exkluderingar och bortfall, se tekniska bilagan, Skolverket (2023).

Tabell 3.3 Genomsnittligt kunskapsresultat för elever med olika migrationsbakgrund. Medelpoäng.

Land	År	Minst en inrikesfödd förälder (1)	Inrikesfödd med utrikesfödda föräldrar (2)	Utrikesfödd med utrikesfödda föräldrar (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)	Skillnad mellan (2) och (3)
Sverige	2022	585 (3,3)	530 (6,5)	484 (9,9)	55* (7,4)	101* (10,5)	46* (11,9)
	2016	597 (3,0)	547 (7,9)	512 (8,5)	50* (8,8)	85* (9,1)	35* (10,7)
	2009	547 (3,5)	497 (6,7)	479 (8,5)	50* (7,5)	69* (8,9)	19 (9,5)
Danmark	2022	565 (3,4)	513 (7,9)	485 (10,2)	52* (7,9)	80* (9,8)	27* (13,4)
Norge	2022	544 (2,6)	503 (6,2)	479 (7,1)	41* (5,5)	65* (7,1)	23* (8,2)
Internationellt genomsnitt	2022	514 (0,9)	467 (3,4)	470 (5,9)	48* (3,6)	44* (6,1)	-3 (7,0)

* Skillnaden mellan elever med olika migrationsbakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

signifikant skillnad mellan de två elevgrupperna med utrikesfödda föräldrar. I Sverige fanns ingen skillnad i medelpoängen mellan dessa två elevgrupper i ICCS 2009.

Bland elever med minst en inrikesfödd förälder presterar Sverige bäst

I Taiwan (587 poäng) och Sverige (585 poäng) presterar gruppen elever som har minst en inrikesfödd förälder bäst jämfört med motsvarande elevgrupper i de andra deltagande länderna. Även bland utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar tillhör Sverige den grupp länder som presterar högst. På samma nivå återfinns Danmark, Estland, Kroatien och Taiwan.

Mellan 2016 och 2022 syns för Sveriges del ingen förändring i medelpoängen för elever med minst en inrikesfödd förälder eller för inrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar. Däremot har gruppen utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar lägre medelpoäng än 2016. Resultatskillnaderna mellan de tre migrationsgrupperna har dock inte förändrats sedan 2016.

Resultat uppdelat på kunskapsnivåer

Figur 3.4 visar fördelningen för kunskapsnivåerna för elever i Sverige uppdelat på migrationsbakgrund, i de tre ICCS-studier som genomförts. Det generella mönstret i samtliga undersökningar är att andelen elever som når den högsta kunskapsnivån (A) är högst för elever med minst en inrikesfödd förälder och lägst för utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar.

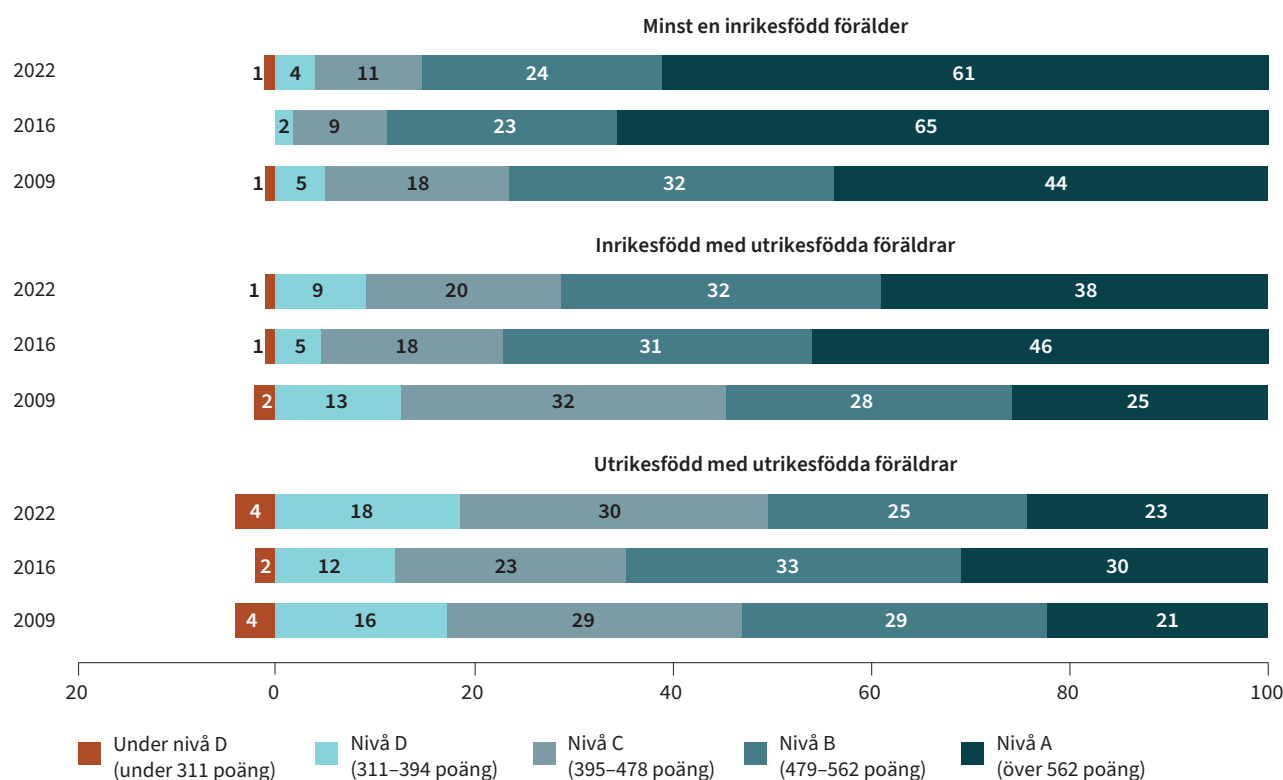
Mellan 2009 och 2016 ökade andelen elever som presterar på den högsta nivån (A) med ungefär 20 procentenheter, både bland elever med minst en inrikesfödd förälder och bland inrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar. För utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar ökade motsvarande andel med 9 procentenheter. Mellan 2016 och 2022 har fördelningen för kunskapsnivåerna endast förändrats marginellt i alla tre grupper.

Sambandet mellan bakgrundsfaktorer och kunskapsresultat

Det är viktigt att beakta att det finns en samvariation mellan migrationsbakgrund och socioekonomisk bakgrund. För att ta hänsyn till olika bakgrundsfaktorer samtidigt använder vi en flernivåregressionsmodell och skattar ett slags nettoeffekter för elevernas kunskapsresultat för respektive bakgrundsfaktor – kön, socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund. Regressionsanalysen inkluderar även skolornas elevsammansättning utifrån kön, socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund och genomfördes för 2022 respektive 2016. Modellen är relativt enkel. Det finns med stor sannolikhet även andra bakgrundsfaktorer som har betydelse men som inte ingår i modellen. Resultaten ska därför tolkas med försiktighet. Målsättningen är ändå att vi med hjälp av regressionsmodellen bättre ska kunna förstå hur stor betydelse bakgrundsfaktorerna har för elevers resultat och dessutom hur sambanden med kunskapsresultaten eventuellt har förändrats över tid.²⁴

24. För en mer detaljerad beskrivning av regressionsanalysen, se tekniska bilagan, Skolverket (2023).

Figur 3.4 Andel elever på respektive kunskapsnivå, uppdelat på migrationsbakgrund. Sverige i procent.

När vi kontrollerar för bakgrundsvariablerna minskar resultat skillnaderna

Av de tre bakgrundsvariablerna har elevens socioekonomiska bakgrund starkast samband med kunskapsresultaten. När vi tar hänsyn till den socioekonomiska bakgrunden, så minskar skillnader mellan elever med olika migrationsbakgrund. Till exempel minskar resultat skillnaden mellan elever med minst en inrikesfödd förälder och inrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar från 55 poäng (se tabell 3.3) till 28 poäng. På motsvarande sätt minskar skillnaden i genomsnittligt resultat mellan elever med minst en inrikesfödd förälder och utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar – från 101 poäng till 69 poäng – när vi tar hänsyn till socioekonomisk bakgrund.

På samma sätt så minskar även resultaten mellan elever med hög och låg socioekonomisk bakgrund från 124 poäng till 97 poäng, när vi tar hänsyn till elevers migrationsbakgrund.

Ökade skillnader i kunskapsresultat mellan skolor

Den totala variationen i Sveriges kunskapsresultat har ökat sedan 2016. Flernivåanalysen visar att det framför allt är variationen mellan skolor som har ökat. Den ökade skillnaden mellan de högst och de lägst presterande eleverna beror således inte på ökade resultat skillnader mellan elever inom skolor, utan på ökade resultat skillnader mellan skolor. Den slutsatsen bekräftas delvis av att inget av sambanden på elevnivå mellan bakgrundsvariablerna och kunskapsresultaten har förändrats sedan 2016. I 2016 var 13 procent av variation i kunskapsresultaten kopplad till skillnader mellan skolor, i 2022 är det 16 procent. Samtidigt visar flernivåanalysen att den ökade skillnaden i kunskapsresultaten inte heller kan förklaras av en ökad betydelse av skolans socioekonomiska elevsammansättning. Det är andra faktorer på skolnivå som ligger bakom den ökade skillnaden.

KAPITEL 4

Attityder till demokratien och samhället

4. Attityder till demokratin och samhället

Några resultat i det här kapitlet är:

- Elever i Sverige uttrycker en positiv inställning till landets politiska system, högt förtroende för samhällsinstitutioner och majoriteten uppfattar situationer som är icke-demokratiska som negativa.
- Jämfört med de internationella genomsnitten är stödet för landets politiska system, demokrati samt förtroendet för samhällsinstitutioner, traditionell media och människor i allmänhet starkare i Sverige.
- I Sverige har andelen elever med förtroende för domstolarna, polisen och människor i allmänhet sjunkit sedan 2016. Förtroendet för regeringen, politiska partier och riksdagen ligger på samma nivå som 2016.
- Förtroendet för samhällsinstitutioner är högre bland pojkar än flickor.
- Förtroendet för samhällsinstitutioner och åsikter om olika situationer som påverkar demokratin negativt är starkare bland elever med högre socioekonomisk bakgrund och elever med minst en inrikesfödd förälder än bland andra elever.

Inledning

Utöver kunskaper undersöker ICCS elevers attityder i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor. För att invånare exempelvis ska uppleva att deras åsikter är efterfrågade och att deras intressen tas tillvara, behöver det politiska systemet upplevas som mottagligt och de samhällsliga institutionerna som rättvisa. I detta avsnitt redovisas elevers syn på demokrati och politiska institutioner, samt deras tillit till olika samhällsliga institutioner och medmänniskor.

Slutligen beskrivs eventuella gruppskillnader utifrån kön, socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund.

Inställning till det politiska systemet

I ICCS 2022 anger elever i vilken grad de håller med fyra påståenden om inställningar till landets politiska system. I figur 4.1 framgår vilka dessa påståenden och svarsalternativ är samt hur elever i Sverige har svarat.

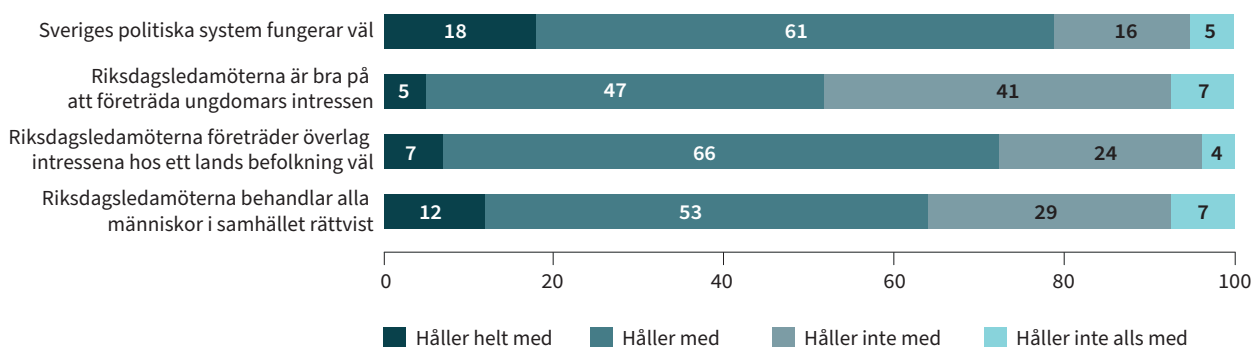
Elever är positiva till det politiska systemet

De flesta eleverna instämmer i samtliga påståenden, vilket indikerar en generell positiv syn på det politiska systemet. Att Sveriges politiska system fungerar väl får det starkaste stödet, 79 procent anger *håller med* eller *håller helt med*. Ungefär 1 av 5 elever håller samtidigt inte med om påståendet. Att riksdagsledamöterna är bra på att företräda ungdomars intressen får det svagaste stödet, 52 procent av eleverna *håller med* eller *håller helt med*.

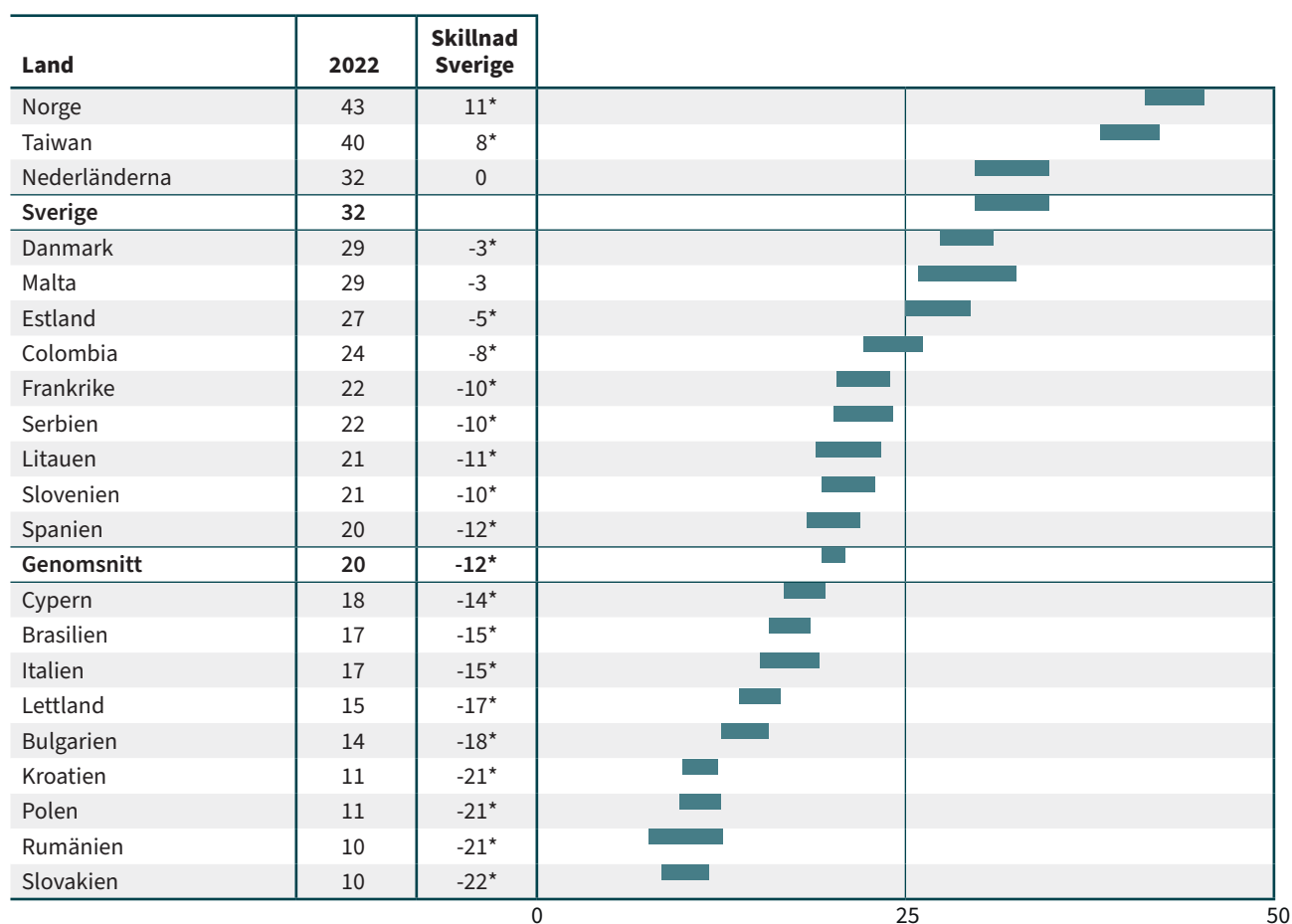
Elever i Sverige är mer positiva till landets politiska system än elever i andra länder

Elevernas svar på de fyra påståendena används för att konstruera ett index som sammanfattar elevers inställning till sitt lands politiska system. Indexet representerar andelen elever som instämmer med alla påståenden som redovisas i figur 4.1. Figur 4.2 redovisar andelen för samtliga länder.

Figur 4.1 Elevers inställning till det politiska systemet 2022. Sverige, i procent.

Figur 4.2 Elevers inställning till landets politiska system 2022.
Andel som *håller med* eller *håller helt med* alla fyra påståenden, i procent.

I figuren visas andel för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

* Signifikant skilt från Sverige.

Figur 4.2 visar att andelen elever i Sverige som har en positiv inställning till landets politiska system är högre än i de flesta andra deltagande länderna. Bara i Norge och Taiwan är stödet bland eleverna starkare och Sverige ligger på samma nivå som Nederländerna och Malta. Eftersom dessa påståenden är nya för ICCS 2022 kan elevsvaren inte jämföras med tidigare ICCS-studier.

Förtroendet för samhällsinstitutioner, media och andra människor

I ICCS 2022 anger eleverna också i vilken utsträckning de litar på olika samhällsinstitutioner, media samt människor i allmänhet enligt följande fyra svarsalternativ: *inte alls*, *lite grann*, *ganska mycket* och *helt och hållet*. Tabell 4.1 visar andelen elever som anger *ganska mycket* och *helt och hållet* bland elever i Sverige och ICCS genomsnitt över tid.

Tabell 4.1 Elevers förtroende för samhällsinstitutioner, media och människor i allmänhet. Procent elever som anger graden av förtroende till *ganska mycket* och *helt och hållet*.

	Sverige				Internationellt genomsnitt		
	2009	2016	2022	Förändring 2016–2022	2016	2022	Förändring 2016–2022
Regeringen	73 (1,0)	79 (1,0)	78 (1,2)	-1	63 (0,8)	50* (0,5)	-13
Domstolarna	79 (1,0)	82 (1,2)	78 (1,0)	-4	64 (0,5)	58* (0,4)	-6
Polisen	76 (1,0)	83 (0,9)	78 (0,9)	-5	61 (0,8)	63* (0,5)	2
Politiska partier	60 (1,1)	61 (1,2)	62 (1,5)	1	42 (0,6)	34* (0,4)	-8
Riksdagen	72 (1,1)	79 (1,0)	76 (1,3)	-3	59 (0,6)	46* (0,5)	-5
Media (TV, tidningar, radio)	54 (1,1)	54 (1,0)	58 (1,1)	4	56 (0,6)	51* (0,4)	-5
Sociala medier (t.ex. Instagram, Facebook, Twitter)		32 (0,9)	29 (1,1)	-3	46 (0,5)	40* (0,4)	-6
Människor i allmänhet	67 (0,9)	56 (1,3)	41 (1,2)	-15	48 (0,5)	35* (0,5)	-14

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Signifikant skilt från Sverige.

() Standardfel inom parentes.

Förtroendet för samhällsinstitutioner är starkt

I ICCS 2022 är förtroendet bland elever i Sverige starkast för regeringen, domstolarna och polisen, 78 procent anger att de litar *ganska mycket* eller *helt och hållet* på dem. När det gäller media har en högre andel elever förtroende för traditionell media än för sociala medier. Elevers förtroende är svagast för sociala medier, 29 procent anger att de litar *ganska mycket* eller *helt och hållet* på dem.

I ett internationellt perspektiv har elever i Sverige stark tilltro till samhällsinstitutioner. Andelen elever i ICCS 2022 som litar på regeringen, domstolarna, polisen, politiska partier och riksdagen är väsentligt högre i Sverige än de internationella genomsnitten. Till exempel är andelen elever som anger att de litar *ganska mycket* eller *helt och hållet* på regeringen 28 procentenheter högre i Sverige än det internationella genomsnittet. Jämfört med det internationella genomsnittet är det också en högre andel elever i Sverige som litar på traditionell media och människor i allmänhet, även om de skillnaderna inte är lika stora. Däremot är andelen elever som litar på sociala medier mindre i Sverige jämfört med det internationella genomsnittet.

Minskat förtroende för vissa samhällsinstitutioner

Av tabell 4.1 framgår att till skillnad från många andra länder, är förtroendet för regeringen, politiska partier och riksdagen stabilt medan förtroendet för traditionell media har ökat sedan 2016 i Sverige. Detta gäller dock inte alla samhällsinstitutioner. Till exempel har förtroendet för domstolar och sociala medier minskat både i Sverige och internationellt. Särskilt stor är nedgången i förtroendet för människor i allmänhet. I Sverige har det minskat med 26 procentenheter sedan 2009 och 15 procentenheter sedan 2016, vilket är i paritet med den genomsnittliga internationella nedgången. I Sverige har även förtroendet för polisen sjunkit något bland elever, medan det har ökat något internationellt.

Uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin

Elever tillfrågades i vilken utsträckning de uppfattar att olika situationer skulle vara dåliga för demokratin enligt följande fyra svarsalternativ: *mycket dåligt*, *ganska dåligt*, *inte så dåligt* och *inte alls dåligt*. I tabell 4.2 anges andelen elever som svarat *ganska dåligt* eller *mycket dåligt* på varje påstående, för Sverige och de internationella genomsnitten.

Tabell 4.2 Elevers uppfattning om vad som är dåligt för demokratin 2022. Procent som anger *ganska dåligt* eller *mycket dåligt*.

Påstående	Sverige	Internationellt genomsnitt	Skillnad
Politiska ledare ger statliga jobb åt sina familjemedlemmar	76 (0,9)	62 (0,4)	14* (1,0)
Regeringen bryter mot lagen för att uppfylla ett vallöfte	87 (0,8)	70 (0,4)	17* (0,9)
Oppositionsledare fängslas för att de kritiserar en ny lag	85 (0,9)	65 (0,5)	20* (1,0)
Bara de som stöder regeringen utses till domare	82 (0,9)	71 (0,5)	11* (1,0)
Regeringen förbjuder tidningar, radio och TV-kanaler som kritiserar deras politik	89 (0,9)	80 (0,4)	9* (1,0)
Regeringen stänger sociala medier för att hindra användare från att kritisera deras politik	90 (0,9)	82 (0,5)	8* (1,0)
Regeringen kontrollerar alla tidningar, radio och TV i ett land	85 (0,9)	76 (0,4)	11* (1,0)

* Skillnaden mellan Sverige och internationellt genomsnitt är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin är starkare i Sverige

De allra flesta elever i Sverige uppfattar de aspekter som berörs som negativa ur ett demokratiperspektiv. Till exempel anger 90 procent att det skulle vara *ganska dåligt* eller *mycket dåligt* för demokratin om regeringen stängde sociala medier för att hindra användare från att kritisera deras politik. Lägst andel – men trots allt 76 procent av eleverna – instämmer i att det är *ganska* eller *mycket dåligt* för demokratin om politiska ledare ger statliga jobb åt sina familjemedlemmar.

För samtliga påståenden är andelen elever i Sverige som instämmer klart högre än det internationella genomsnittet. Exempelvis ligger Sverige 20 procentenheter över det internationella genomsnittet för påståendet om att det är *ganska* eller *mycket dåligt* för demokratin att regeringskritiska oppositionsledare fängslas. Eftersom påståendena om vad som är dåligt för demokratin är nya för 2022 kan resultaten inte jämföras med tidigare ICCS-studier.

Skillnader mellan olika elevgrupper

Tidigare ICCS-studier har visat att elevers inställning till landets politiska institutioner, demokrati samt förtroende för samhällsinstitutioner skiljer sig mellan olika elevgrupper.²⁵ I detta avsnitt presenteras skillnader i attityder mellan flickor och pojkar samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund för ICCS 2022. Notera att jämförelserna inte kan förklara olikheter eller identifiera bakomliggande orsaker till skillnaderna.

I jämförelserna används dels ett index om elevernas uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin, dels ett index om förtroende för samhällsinstitutioner. Det första indexet representerar andelen elever som anger *ganska dåligt* eller *mycket dåligt* på alla sju påståenden om saker som kan uppfattas som dåligt för demokratin. Det andra indexet representerar andelen elever som litar *ganska mycket* eller *helt och hållet* på följande fem samhällsinstitutioner: regeringen, domstolar, polisen, politiska partier och riksdagen.

25. Se till exempel den nationella rapporten för ICCS 2009, Skolverket (2010).

Attityder till demokratin och förtroendet för samhällsinstitutioner bland flickor och pojkar

I tabell 4.3 redovisas flickors och pojkars åsikter om olika situationer som påverkar demokratin negativt och förtroendet för samhällsinstitutionerna regeringen, domstolar, polisen, politiska partier och riksdagen.

Det finns ingen statistiskt signifikant skillnad mellan flickors och pojkars uppfattning om vad som är dåligt för demokratin varken i Sverige eller enligt det internationella genomsnittet. Däremot har pojkar något högre förtroende för samhällsinstitutioner än flickorna, både i Sverige och internationellt.

Attityder till demokratin och förtroendet för samhällsinstitutioner bland elever med olika socioekonomisk bakgrund

I tabell 4.4 redovisas attityderna uppdelat utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund.

Tydliga skillnader finns i åsikterna om vad som är dåligt för demokratin samt förtroende för samhällsinstitutioner beroende på elevernas socioekonomiska bakgrund. Det är en större andel elever i Sverige med hög socioekonomisk bakgrund som uppfattar olika situationer som dåliga för demokratin samt uttrycker ett förtroende för samhällsinstitutioner än elever med en låg och medelhög socioekonomisk bakgrund. Till exempel anger 56 procent av eleverna med hög socioekonomisk bakgrund att de litar på samhällsinstitutioner (regering, domstolar, polisen, politiska partier och

riksdag) jämfört med 41 procent av eleverna med låg socioekonomisk bakgrund. Skillnaderna kvarstår även när man kontrollerar för eventuella skillnader i migrationsbakgrund.²⁶ Skillnaderna i förtroendet mellan elever med hög socioekonomisk bakgrund och de två elevgrupper med lägre socioekonomisk bakgrund är större 2022 än 2016. När det gäller förtroendet för samhällsinstitutioner uppvisar det internationella genomsnittet inga skillnader mellan elevgrupper med olika socioekonomisk bakgrund. Förtroendet för samhällsinstitutioner och uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin är dock högre i alla socioekonomiska grupper i Sverige än genomsnittet för motsvarande elevgrupper i övriga deltagande länder.

Attityder till demokratin och förtroendet för samhällsinstitutioner bland elever med olika migrationsbakgrund

I tabell 4.5 redovisas attityderna uppdelat utifrån elevernas migrationsbakgrund.

I Sverige är det en högre andel elever med minst en inrikesfödd förälder som uppfattar olika situationer som dåliga för demokratin samt uttrycker ett förtroende för samhällsinstitutioner jämfört med de två elevgrupperna med utrikesfödda föräldrar. Efter kontroll för eventuella skillnader utifrån socioekonomisk bakgrund mellan elever med olika migrationsbakgrund kvarstår dessa gruppskillnader.²⁷ När det gäller elevernas uppfattningar om situationer som påverkar demokratin negativt är skillnaderna mellan grupper med olika migrationsbakgrund större i Sverige än genomsnittet för motsvarande elevgrupper i övriga deltagande länder. Till skillnad från Sverige, visar de internationella genomsnitten att förtroendet för samhällsinstitutioner är starkast hos utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar. I samtliga tre elevgrupper är andelen i Sverige som uppfattar situationer som dåliga för demokratin och som uttrycker förtroende för samhällsinstitutioner dock större än genomsnittet för övriga deltagande länder.

26. För beskrivningen av regressionsanalysen, se tekniska bilagan, Skolverket (2023).

27. För beskrivningen av regressionsanalysen, se tekniska bilagan, Skolverket (2023).

Tabell 4.3 Flickors och pojkars uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin samt förtroende för samhällsinstitutioner. Procent för Sverige och det internationella genomsnittet.

Index	Land	År	Flickor	Pojkar	Skillnad
Uppfattning om vad som är dåligt för demokratin	Sverige	2022	55 (1.5)	51 (1.2)	4
	Internationellt genomsnitt	2022	25 (0.5)	25 (0.6)	0
Förtroende för samhällsinstitutioner	Sverige	2022	45 (2.0)	48 (1.4)	-3*
		2016	46 (1.9)	46 (1.4)	0
	Internationellt genomsnitt	2022	17 (0.4)	22 (0.5)	-5*

* Skillnaden mellan flickor och pojkar är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Tabell 4.4 Elevers uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin samt förtroende för samhällsinstitutioner utifrån deras socioekonomiska bakgrund. Procent för Sverige och det internationella genomsnittet.

Index	Land	År	Låg (1)	Medelhög (2)	Hög (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)	Skillnad mellan (2) och (3)
Uppfattning om vad som är dåligt för demokratin	Sverige	2022	41 (2.2)	51 (1.2)	64 (1.8)	-10*	-23*	-13*
	Internationellt genomsnitt	2022	19 (0.6)	23 (0.5)	35 (0.9)	-4*	-16*	-12*
Förtroende för samhällsinstitutioner	Sverige	2022	41 (2.6)	45 (1.7)	56 (2.0)	-4	-15*	-11*
		2016	39 (3.2)	48 (1.6)	51 (2.6)	-9*	-12*	-3
	Internationellt genomsnitt	2022	21 (0.6)	20 (0.4)	19 (0.5)	1	2*	1

* Skillnaden mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Tabell 4.5 Elevers uppfattningar om vad som är dåligt för demokratin samt förtroende för samhällsinstitutioner utifrån deras migrationsbakgrund. Procent för Sverige och det internationella genomsnittet.

Index	Land	År	Minst en inrikesfödd förälder (1)	Inrikesfödd med utrikesfödda föräldrar (2)	Utrikesfödd med utrikesfödda föräldrar (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)
Uppfattning om vad som är dåligt för demokratin	Sverige	2022	56 (1.0)	43 (2.7)	38 (4.2)	13*	18*
	Internationellt genomsnitt	2022	26 (0.5)	19 (0.9)	18 (1.3)	7*	8*
Förtroende för samhällsinstitutioner	Sverige	2022	49 (1.3)	38 (3.5)	38 (3.8)	11*	11*
		2016	48 (1.7)	42 (4.0)	38 (2.9)	6	10*
	Internationellt genomsnitt	2022	20 (0.3)	19 (1.0)	23 (1.5)	1	-3*

* Skillnaden mellan elever med olika migrationsbakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

KAPITEL 5

Engagemang i demokratin och samhället

5. Engagemang i demokratin och samhället

Några resultat i det här kapitlet är:

- Fler elever pratar mer med sina vårdnadshavare och kompisar om politik- och samhällsfrågor än 2016, både i Sverige och internationellt.
- Elever i Sverige deltar i idrottsföreningar och ungdomsgrupper i högre utsträckning än det internationella genomsnittet men deltagandet i frivilliga-, politiska- och religiösa organisationer är lägre i Sverige.
- Jämfört med 2016 har elevers deltagande i idrottsföreningar minskat medan deltagandet i religiösa grupper och organisationer har ökat i Sverige.
- 90 procent av eleverna i Sverige tror att de kommer rösta i riksdagsval när de är vuxna. Sverige tillhör de deltagarländer där förväntat framtida riksdagsvaldeltagande är bland de högsta.
- Jämfört med 2016 har andelen elever som tror att de kommer rösta i riksdagsval som vuxna minskat, både i Sverige och internationellt.
- Engagemang i form av diskussioner och framtida riksdagsvaldeltagande är starkare bland elever med hög socioekonomisk bakgrund än bland elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund.
- Förväntat framtida riksdagsvaldeltagande är högre bland elever med minst en inrikesfödd förälder än elever med utrikesfödda föräldrar.

Inledning

Samhällsengagemang och deltagande är centrala i ett demokratiskt samhälle. Ett av huvudsyftena med ICCS är att undersöka i vilken utsträckning elever engagerar sig i samhället nu och hur de tror de kommer agera i framtiden. Enligt den svenska skollagen och läroplanen ska skolan ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.²⁸

I detta kapitel redovisas olika aspekter av elevernas engagemang, utifrån deras enkätsvar om i vilken grad de diskuterar politik och samhällsfrågor med kamrater och föräldrar, om de deltar i organisationer utanför skolan, samt om de tror att de kommer rösta i val som vuxna. Vi vet från tidigare ICCS-studier att

elevers deltagande varierar beroende på kön, socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund.²⁹

I detta kapitel undersöker vi skillnader i engagemang mellan dessa elevgrupper i ICCS 2022 samt gör jämförelser med tidigare genomförda omgångar av ICCS och det internationella genomsnittet.

Diskussionsbenägenhet i politik- och samhällsfrågor

Ett antal frågor i ICCS 2022 är inriktade på elevernas benägenhet att diskutera politik- och samhällsfrågor (utanför klassrummet). Eleverna anger hur ofta de diskuterar politik- och samhällsfrågor generellt eller om sådant som händer i andra länder med sina vårdnadshavare eller kompisar. Figur 5.1 visar svarsalternativen och hur elever i Sverige svarar på dessa frågor 2022.

Många elever diskuterar politik- och samhällsfrågor utanför klassrummet

Mer än hälften (58 procent) av eleverna i Sverige pratar med sina vårdnadshavare om vad som händer i andra länder *varje vecka* eller *varje dag*. Andelen som pratar med kompisar är lägre, 41 procent. Samtidigt uppger en stor andel elever att de *aldrig* eller *nästans aldrig* diskuterar politik och samhällsfrågor med sina vårdnadshavare (29 procent) eller kompisar (43 procent).

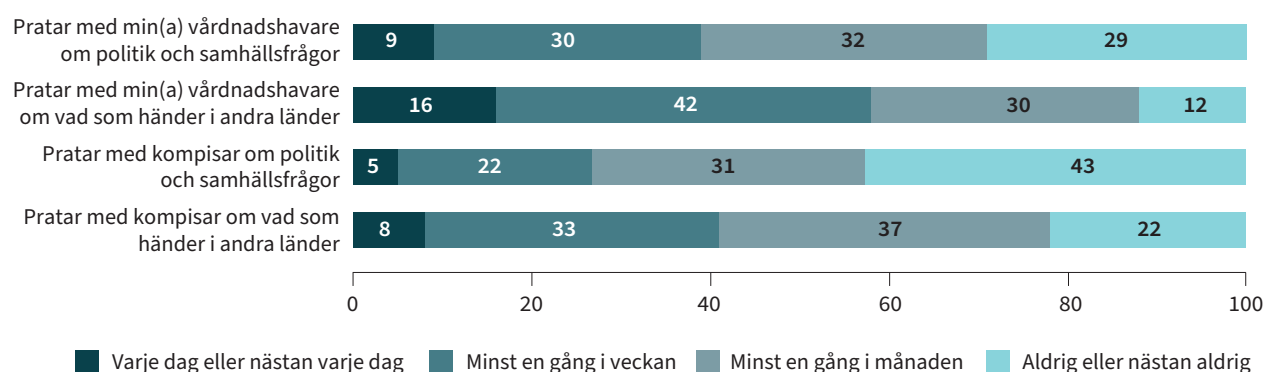
Elevernas benägenhet att diskutera politik- och samhällsfrågor har ökat

Elevernas svar på frågorna om diskussionsbenägenhet i figur 5.1 används som grund för ett index som representerar andelen elever som pratar med vårdnadshavare och kompisar minst en gång i veckan (inklusive dagligen) på alla fyra påståenden. Figur 5.2 visar andelen för de länder som deltog i ICCS 2022 samt utvecklingen över tid.

28. SFS (2010:800), Skolverket (2022).

29. Skolverket (2017).

Figur 5.1 Elevers diskussionsbenägenhet i politik- och samhällsfrågor 2022. Sverige, i procent.

Figur 5.2 Elevers diskussionsbenägenhet i politik- och samhällsfrågor 2009–2022.

Andel som pratar med vårdnadshavare och kompisar varje vecka eller oftare, i procent.

Land	2009	2016	2022	Förändring 2016-2022
Litauen	5	8	23*	15
Danmark	6	10	18*	8
Polen	6		18*	
Sverige	4	10	16	6
Taiwan	6	6	16	10
Estland	5	6	15	9
Lettland	8	8	15	7
Norge	5	6	13*	7
Brasilien			12*	
Italien	6	5	12*	7
Cypern	3		11*	
Kroatien		6	11*	5
Malta	4	7	11*	4
Slovakien	4		11*	
Genomsnitt	7	5	11*	6
Frankrike			10*	
Colombia	5	4	8*	4
Bulgarien	4	4	7*	3
Spanien	2		7*	
Nederländerna	2	4	7*	3
Rumänien			7*	
Serbien			5*	
Slovenien	2	4	5*	1

I figuren visas andel (procent) för 2022 med ett 95 % konfidsintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Signifikant skilt från Sverige.

Av figur 5.2 framgår det att elevers benägenhet att diskutera politik- och samhällsfrågor utanför klassrummet har ökat över tid. Av de 14 länder som också deltog i ICCS 2016 är benägenheten högre 2022 i nästan alla länder, inklusive i Sverige. Ökningen 2022 innebär en fortsättning på den uppgång som skedde mellan 2009 och 2016.

Deltagande i organisationer, föreningar och grupper

En indikation på ungas deltagande i samhället är i vilken grad de deltar i olika typer av organisationer. Tabell 5.1 redovisar andelen elever i Sverige som i ICCS-studierna 2009, 2016 och 2022 uppger att de någon gång har deltagit i aktiviteter inom olika organisationer, föreningar eller grupper. I tabellen redovisas även det internationella genomsnittet för 2022.

Elevers deltagande i idrottsföreningar har minskat medan deltagande i religiösa grupper och organisationer har ökat

I ICCS 2022 är elevernas deltagande högst i idrottsföreningar (78 procent), följt av religiösa grupper eller organisationer (32 procent) och lokala ungdomsgrupper (30 procent). Deltagandet är lägst i politiska partier eller fackföreningar (6 procent).

Jämfört med det internationella genomsnittet är engagemanget bland elever i Sverige betydligt lägre inom vissa typer av organisationer. Detta gäller deltagande i lokalt frivilligarbete för att göra närområdet bättre, och kampanjer för exempelvis miljö eller mänskliga rättigheter. Även andelen för deltagande i religiösa organisationer, politiska partier och fackföreningar är lägre bland elever i Sverige än i andra deltagande länder i genomsnitt. Deltagandet i idrottsföreningar och lokala ungdomsgrupper är däremot högre i Sverige än det internationella genomsnittet.

Jämfört med 2016 har andelen elever som deltar i idrottsföreningar minskat med 3 procentenheter i Sverige. Samtidigt har deltagandet i religiösa grupper eller organisationer ökat med 10 procentenheter. I ICCS 2022 anger en tredjedel av eleverna i Sverige att de någon gång har deltagit i aktiviteter i en religiös grupp eller organisation (22 procent har deltagit inom de senaste 12 månaderna).

Framtida valdeltagande

I ICCS 2022 ställs också frågor om framtida valdeltagande. I figur 5.3 visas hur elever i Sverige svarar på hur sannolikt det är att de kommer att rösta i kommunala och nationella val samt skaffa information om kandidaterna innan de röstar i val.

Tabell 5.1 Elevers deltagande i organisationer, föreningar och grupper 2009–2022. Procent som någon gång har deltagit samt förändring.

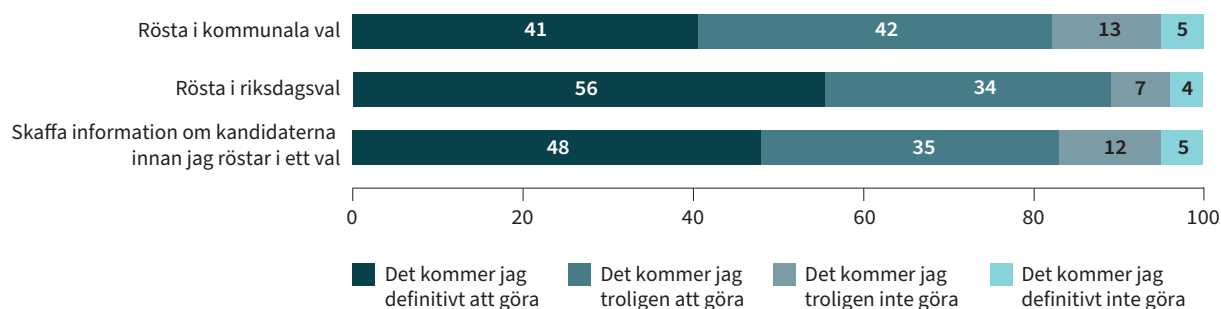
	2009	2016	2022	Förändring 2016–2022	Internationellt genomsnitt 2022
En ungdomsorganisation för ett politiskt parti eller en fackförening	7 (0,9)	5 (0,4)	6 (0,5)	1 (0,6)	11* (0,3)
En frivilligorganisation som arbetar för att göra närområdet bättre	14 (0,7)	16 (0,9)	14 (0,7)	-2 (1,1)	39* (0,5)
En grupp eller organisation som kampanjar för något. t.ex miljö, mänskliga rättigheter, djurs rättigheter	-	-	14 (0,7)	-	33* (0,4)
En lokal ungdomsgrupp (t.ex. scouterna)	-	32 (1,5)	30 (1,4)	-2 (2,1)	26* (0,4)
En idrottsförening	-	81 (1,0)	78 (1,1)	-3 (1,5)	71* (0,4)
Religiös grupp eller organisation	14 (0,8)	22 (1,0)	32 (1,0)	10 (1,4)	49* (0,5)

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Signifikant skilt från Sverige 2022.

() Standardfel inom parentes.

Figur 5.3 Elevers framtida valdeltagande 2022. Sverige, i procent.

Figur 5.4 Elevers framtida valdeltagande 2009–2022. Procent elever som tror att de *troligen* eller *definitivt* kommer att rösta i riksdagsval.

Land	2009	2016	2022	Förändring 2016–2022
Danmark	89	94	92	-2
Frankrike			90	
Sverige	86	93	90	-3
Norge	84	91	89	-2
Polen	77		86*	
Taiwan	82	89	86*	-3
Italien	89	90	84*	-6
Colombia	90		83*	
Rumänien			83*	
Spanien	85		82*	
Genomsnitt	86	86	82*	-4
Brasilien			81*	
Litauen	88	88	81*	-7
Kroatien		88	77*	-11
Slovenien	81	82	76*	-6
Nederländerna	74	75	75*	0
Bulgarien	69	79	73*	-6
Slovakien	75		73*	
Malta	86	85	71*	-14
Estland	73	78	68*	-10
Cypern	75		66*	
Serbien			62*	
Lettland	77	78	57*	-21

I figuren visas andel (procent) för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Signifikant skilt från Sverige.

De flesta elever i Sverige tror att de kommer rösta som vuxna

En stor majoritet av eleverna anger att de kommer delta i framtida val. Över 80 procent av eleverna anger att de *troligen* eller *definitivt* kommer att rösta i kommunala val eller skaffa information om kandidaterna innan de går och röstar. Andelen elever som tror att de *troligen* eller *definitivt* kommer att rösta i ett riksdagsval är 90 procent.

Jämfört med 2016 tror färre elever att de kommer rösta i riksdagsval

Figur 5.4 visar andelen elever, för varje deltagande land, som anger att de *troligen* eller *definitivt* kommer att rösta i riksdagsval.

I ICCS 2022 framstår elever i Sverige som mer sannolika framtida valdeltagare än elever i de flesta andra deltagande länder. Andelen elever som förväntar sig att de kommer rösta i riksdagsval är högst i Sverige, tillsammans med Danmark, Frankrike och Norge.

Vid en jämförelse mellan de länder som även ingick i ICCS 2016 framgår att elevernas skattningar av sitt framtida valdeltagande har sjunkit i 13 av de 14 deltagande länderna, inklusive i Sverige. Nedgången är störst i Lettland (-21 procentenheter) och inga länder uppvisar en ökning av elevers skattade förväntningar om framtida deltagande i riksdagsval. Även om prognosen för skattat framtida valdeltagande överlag är högt bland elever i Sverige, har andelen som anger att de *troligen* eller *definitivt* kommer att rösta i riksdagsval minskat med 3 procentenheter sedan 2016.

Skillnader mellan olika elevgrupper

I detta avsnitt presenteras skillnader i engagemang i demokrati och samhälle utifrån kön, socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund. Endast genomsnittliga skillnader mellan elevgrupper beskrivs, ambitionen är inte att förklara olikheter eller identifiera bakomliggande orsaker till skillnader. I jämförelserna används indexet om elevers diskussionsbenägenhet utanför klassrummet, och information om andelen som tror att de *troligen* eller *definitivt* kommer att rösta i riksdagsval.

Engagemang bland flickor och pojkar

I tabell 5.2 redovisas engagemang uppdelat utifrån elevernas kön.

Pojkars diskussionsbenägenhet har ökat sedan 2016

I ICCS 2022 framträder inga skillnader mellan flickor och pojkar i Sverige när det gäller diskussionsbenägenhet och inte heller inställning till framtida deltagande i riksdagsval. Jämfört med 2016 har andelen pojkar som är diskussionsbenägna ökat medan andelen som anger att de i framtiden kommer att rösta i riksdagsval har minskat något bland både flickor och pojkar.

Engagemang bland elever med olika socioekonomisk bakgrund

Tabell 5.3 redovisar engagemang uppdelat utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund.

Diskussionsbenägenhet och förväntat valdeltagande är starkare bland elever med hög socioekonomisk bakgrund

I Sverige är andelen elever som diskuterar politiska frågor och samhällsfrågor med vårdnadshavare och kompisar på veckobasis högre bland elever med hög socioekonomisk bakgrund än bland elever med låg eller medelhög socioekonomisk bakgrund. Elever med hög socioekonomisk bakgrund tror också att de kommer delta i riksdagsval i högre utsträckning än elever med låg eller medelhög socioekonomisk bakgrund. Samma mönster återfinns i de internationella genomsnitten 2022. I Sverige är skillnaderna mellan de socioekonomiska grupperna oförändrade sedan 2016. Diskussionsbenägenhet och framtida valdeltagande är högre bland alla socioekonomiska grupper i Sverige än bland motsvarande elevgrupper i det internationella genomsnittet.

Engagemang bland elever med olika migrationsbakgrund

Tabell 5.4 redovisar engagemang uppdelat på elevers migrationsbakgrund.

Det finns inga skillnader i diskussionsbenägenheten i relation till elevers migrationsbakgrund varken i Sverige eller internationellt. Däremot är förväntat valdeltagande i riksdagsval som vuxna högre bland elever med inrikesfödda föräldrar än båda elevgrupper med utrikesfödda föräldrar, i Sverige och internationellt. I Sverige har dessa skillnader mellan grupperna varit stabila sedan 2016. För elever inom samtliga migrationsgrupper i Sverige är framtida valdeltagande starkare än för motsvarande elevgrupper i det internationella genomsnittet.

Tabell 5.2 Flickor och pojgars diskussionsbenägenhet och framtida riksdagsvaldeltagande. Skillnader mellan flickor och pojkar. Procent för Sverige och det internationella genomsnittet.

Index	Land	År	Flickor	Pojkar	Skillnad
Diskussionsbenägenhet	Sverige	2022	16 (1.0)	16 (0.9)	0
		2016	12 (1.2)	8 (0.9)	4*
Framtida valdeltagande	Internationellt genomsnitt	2022	12 (0.3)	11 (0.4)	1
	Sverige	2022	91 (1.1)	89 (1.1)	2
		2016	94 (0.7)	92 (0.9)	2*
	Internationellt genomsnitt	2022	84 (0.4)	81 (0.4)	3*

* Skillnaden mellan flickor och pojkar är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Tabell 5.3 Elevers diskussionsbenägenhet och framtida riksdagsvaldeltagande utifrån deras socioekonomiska bakgrund. Procent för Sverige och det internationella genomsnittet.

Index	Land	År	Låg (1)	Medelhög (2)	Hög (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)	Skillnad mellan (2) och (3)
Diskussionsbenägenhet	Sverige	2022	12 (1.3)	13 (0.9)	23 (1.6)	-1	-11*	-10*
		2016	7 (1.2)	8 (1.0)	17 (1.4)	-1	-10*	-9*
Framtida valdeltagande	Internationellt genomsnitt	2022	8 (0.4)	11 (0.3)	17 (0.8)	-3*	-9*	-6*
	Sverige	2022	84 (1.9)	90 (1.0)	96 (0.8)	-6*	-12*	-6*
		2016	89 (1.3)	94 (0.6)	97 (0.9)	-5*	-8*	-3*
	Internationellt genomsnitt	2022	76 (0.7)	83 (0.4)	89 (0.6)	-7*	-13*	-6*

* Skillnaden mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Tabell 5.4 Elevers diskussionsbenägenhet och framtida riksdagsvaldeltagande utifrån deras migrationsbakgrund. Procent för Sverige och det internationella genomsnittet.

Index	Land	År	Minst en inrikesfödd förälder (1)	Inrikesfödd med utrikesfödda föräldrar (2)	Utrikesfödd med utrikesfödda föräldrar (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)
Diskussionsbenägenhet	Sverige	2022	15 (0.8)	17 (1.9)	20 (2.6)	-2	-5
		2016	10 (0.8)	13 (1.9)	10 (2.1)	-3	0
Framtida valdeltagande	Internationellt genomsnitt	2022	12 (0.3)	12 (0.6)	11 (1.0)	0	1
	Sverige	2022	92 (0.8)	85 (2.4)	78 (2.8)	7*	14*
		2016	94 (0.6)	92 (1.6)	87 (2.4)	2	7*
	Internationellt genomsnitt	2022	83 (0.3)	76 (1.1)	67 (2.6)	7*	16*

* Skillnaden mellan elever med olika migrationsbakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

KAPITEL 6

Attityder till allas lika möjligheter

6. Attityder till allas lika möjligheter

Några resultat i det här kapitlet är:

- Elever i Sverige uttrycker ett starkt stöd för kvinnors och mäns lika möjligheter. Det är bara elever i Taiwan som ger uttryck för ett starkare stöd.
- Stödet för kvinnors och mäns lika möjligheter har sjunkit sedan 2016 i åtta länder, inklusive i Sverige.
- Stödet för lika möjligheter för invandrare är starkt bland elever i Sverige och har ökat sedan 2016. Det är bara elever i Taiwan och Italien som ger uttryck för ett starkare stöd.
- Flickor och elever med hög socioekonomisk bakgrund uppvisar ett starkare stöd för lika möjligheter för olika grupper i samhället än andra elevgrupper.
- Skillnader mellan flickor och pojkar i stöd för lika möjligheter för kvinnor och män har ökat sedan 2016. Stödet bland pojkar har minskat.
- Sedan 2016 har stödet för lika möjligheter för kvinnor och män minskat bland elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund. Samtidigt har stödet för invandrare ökat i dessa två elevgrupper.
- Jämfört med elever med utrikesfödda föräldrar, uppvisar elever med minst en inrikesfödd förälder ett starkare stöd för lika möjligheter för kvinnor och män men ett svagare stöd för invandrare.

Inledning

ICCS undersöker elevers attityder till lika möjligheter för olika grupper i samhället. Alla människors lika rättigheter är en viktig princip i ett demokratiskt samhälle. Den svenska läroplanen betonar också människors lika värde, och framhåller arbete mot diskriminering.³⁰ Enligt skollagen ska utbildningen också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.³¹ Samtidigt som skolan har i uppdrag att förankra dessa principer hos eleverna, ska den också utbilda i kritiskt tänkande så att individer bildar sina egna uppfattningar. I detta kapitel redovisas elevers syn på i vilken grad olika grupper i samhället bör ha lika

möjligheter, i jämförelse med det internationella genomsnittet och tidigare genomförda omgångar av ICCS. Sedan presenteras attityderna uppdelat utifrån elevers kön, socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund.

Synen på kvinnor och män

ICCS innehåller påståenden om elevernas attityder till i vilken grad kvinnor och män ska ha lika möjligheter i samhället. Figur 6.1 visar dessa påståenden och svarsalternativ samt hur elever i Sverige har svarat 2022.

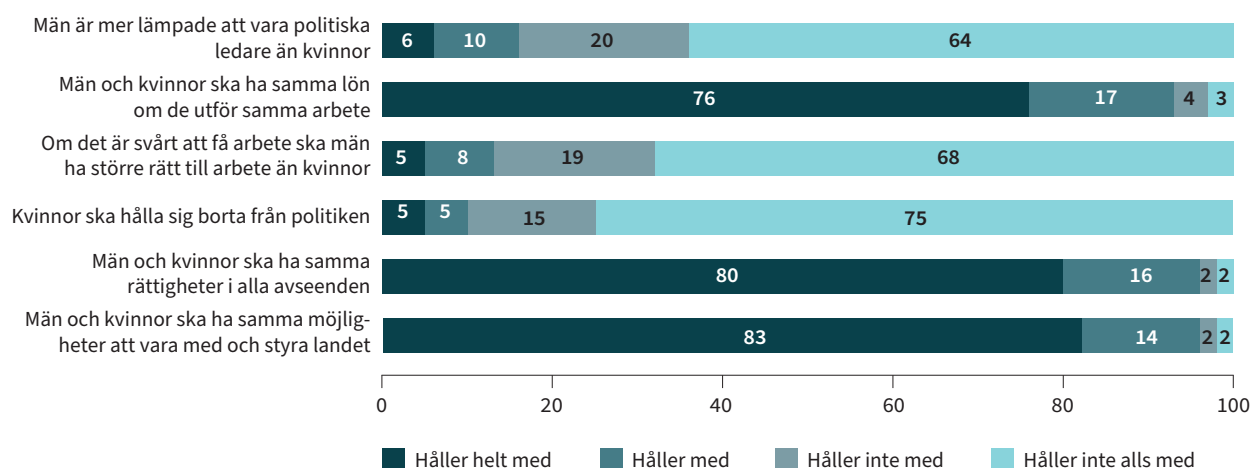
På samtliga frågor svarar en stor majoritet av eleverna i Sverige att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, 97 procent anger exempelvis *håller med* eller *håller helt med* på påståendet att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att vara med och styra landet. När det handlar om lämpligheten för politiskt ledarskap är det 84 procent av eleverna som ansluter sig till jämställdhet mellan kvinnor och män. Samtidigt ger 16 procent av eleverna uttryck för att män är mer lämpade att vara politiska ledare än kvinnor. Samma fråga stod ut både 2009 och 2016, då 14 respektive 10 procent av eleverna höll med om att män är mer lämpliga som politiska ledare.

Elevernas svar på de sex påståendena i figur 6.1 används som grund för ett index som representerar andelen elever som uttrycker stöd för lika möjligheter för kvinnor och män på alla påståenden. Det innebär att elever väljer *håller med* eller *håller helt med* påståenden som är positivt formulerade och *håller inte med* eller *håller inte alls med* de påståenden som är negativt formulerade. Figur 6.2 redovisar de deltagande ländernas andel sedan 2009.

30. Skolverket (2022).

31. SFS (2010:800).

Figur 6.1 Elevers syn på lika möjligheter för kvinnor och män 2022. Sverige, i procent.

Figur 6.2 Elevers syn på lika möjligheter för kvinnor och män 2009–2022. Procent som stödjer lika möjligheter på alla påståenden.

Land	2009	2016	2022	Förändring 2016–2022
Taiwan	77	83	79*	-4
Italien	63	70	75	6
Sverige	75	77	73	-4
Danmark	75	80	72	-8
Frankrike			70*	
Norge (åk 9)	70	80	68*	-12
Kroatien		70	65*	-5
Spanien	65		64*	
Malta	56	64	63*	-1
Polen	46		60*	
Nederländerna	64	63	60*	-4
Genomsnitt	56	65	58*	-6
Litauen	49	53	58*	6
Estland	48	61	58*	-3
Brasilien			55*	
Slovenien	60	68	55*	-13
Cypern	42		51*	
Rumänien			50*	
Slovakien	44		48*	
Colombia	51	59	47*	-11
Lettland	37	43	47*	3
Serbien			34*	
Bulgarien	32	37	33*	-4

I figuren visas andel (procent) för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Signifikant skilt från Sverige.

Av de 14 länder som även deltog i ICCS 2016 har andelen elever som stödjer lika möjligheter för kvinnor och män på alla påståenden ökat i tre länder och minskat i sju, inklusive i Sverige, Danmark och Norge. Nedgången har varit betydligt större i Danmark (-8 procentenheter) och Norge (-12 procentenheter) än i Sverige. Trots en nedgång med 4 procentenheter sedan 2016, är andelen elever i Sverige som stödjer lika möjligheter för kvinnor och män klart högre än ICCS genomsnitt (med 15 procentenheter) och högre än i nästan alla deltagande länder. Sverige ligger på samma nivå som Italien och Danmark. Det är bara eleverna i Taiwan som uttrycker ett starkare stöd för lika möjligheter för kvinnor och män.

Synen på invandrare

I ICCS svarar eleverna också på i vilken utsträckning de håller med eller inte håller med om fem påståenden om invandrades rättigheter och möjligheter.³² Figur 6.3 redovisar vilka dessa påståenden och svarsalternativ är samt hur elever i Sverige har svarat 2022.

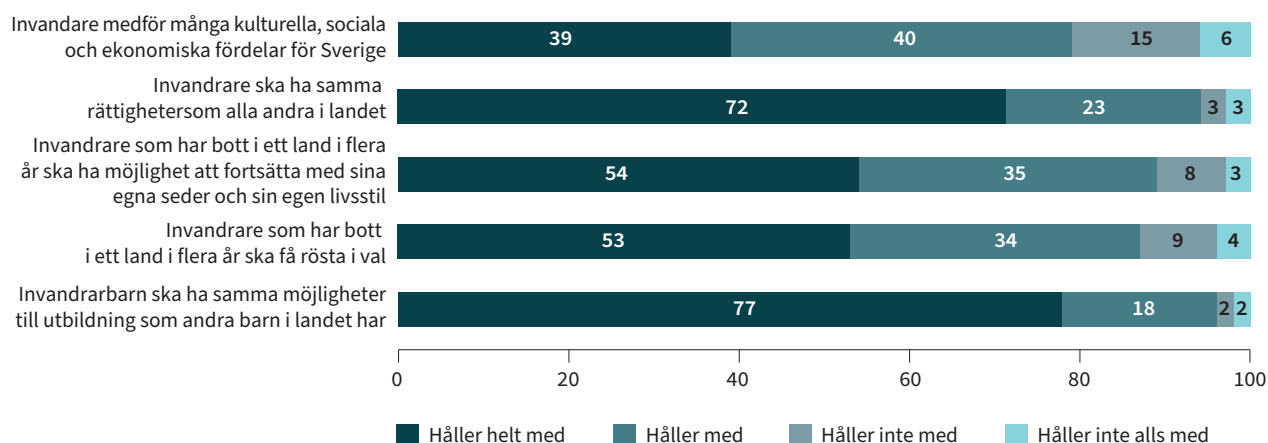
På samtliga frågor anger en stor majoritet av eleverna i Sverige att invandrare ska ha samma möjligheter som alla andra i landet. De påståenden som får starkast stöd är att barn till invandrare ska ha samma möjligheter till utbildning och att invandrare ska ha samma rättigheter. Nästan alla elever i Sverige, 95 procent, anger att de *håller med* eller *håller helt med* båda dessa påståenden. Det relativt sett svagaste stödet får påståendet om att invandrare medför många kulturella, sociala och ekonomiska fördelar, där 79 procent av eleverna anger *håller med* eller *håller helt med*. Trots generellt starkt stöd för invandrades lika möjligheter håller omkring var femte elev i Sverige (21 procent) inte med om att invandrare medför många kulturella, sociala och ekonomiska fördelar för Sverige.

Elevernas svar på de fem påståendena om invandrades lika möjligheter används för att konstruera ett index som representerar andelen elever som *håller med* eller *håller helt med* alla påståenden. På grund av att alla påståenden inte inkluderades i ICCS 2009 kan resultaten för indexet bara redovisas för 2016 och 2022. Figur 6.4 presenterar andelen elever i samtliga deltagande länder som instämmer att invandrare ska ha samma möjligheter som alla andra i landet.

Bland de länder som också deltog i ICCS 2016, har stödet för lika möjligheter för invandrare ökat i nästan alla länder 2022, inklusive i Sverige, Norge och Danmark. Andelen elever som instämmer med alla påståenden ökade med 7 procentenheter i Sverige och inget land har haft en minskning. Stödet för lika möjligheter för invandrare är fortsatt starkare bland elever i Sverige jämfört med de flesta andra deltagande länder. Andelen elever som instämmer med alla påståenden är 11 procentenheter högre i Sverige än det internationella genomsnittet. Sverige ligger på samma nivå som Norge och har en större andel än Danmark. Det är bara elever i Taiwan och Italien som uttrycker större stöd för invandrades lika möjligheter än elever i Sverige.

32. I den internationella enkäten används begreppet "immigrants" utan någon närmare definition. I Sveriges elevenkät har detta begrepp översatts till "invandrare". I andra delar av denna rapport beskrivs elever med olika migrationsbakgrund utifrån huruvida elever är utrikesfödda alternativt har föräldrar som är utrikesfödda.

Figur 6.3 Elevers syn på lika möjligheter för invandrare 2022. Sverige, i procent.

Figur 6.4 Elevers syn på lika möjligheter för invandrare 2016–2022.

Procent som stödjer lika möjligheter på alla påståenden.

Land	2016	2022	Förändring 2016–2022
Taiwan		90*	
Italien	59	82*	24
Sverige	72	79	6
Norge (åk 9)	69	77	9
Spanien		74*	
Kroatien	68	73*	5
Frankrike		72*	
Danmark	65	71*	6
Rumänien		71*	
Malta	51	71	20
Genomsnitt	57	68*	11
Slovenien	65	68*	3
Brasilien		68*	
Nederländerna	57	66*	9
Polen		65*	
Cypern		65*	
Colombia		64*	
Slovakien		63*	
Estland	42	63*	21
Lettland	33	59*	26
Litauen	57	57*	0
Bulgarien	43	49*	6
Serbien		49*	

I figuren visas andel (procent) för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Signifikant skilt från Sverige.

2016 deltog Taiwan och Colombia men påståenden om invandrare inkluderas enbart i den Europeiska enkäten.

Skillnader mellan olika elevgrupper

I detta avsnitt redovisas huruvida elevers inställning till olika gruppers möjligheter samvarierar med elevernas kön, migrationsbakgrund och socioekonomisk bakgrund. Avsikten är att beskriva genomsnittliga skillnader i attityder mellan olika elevgrupper, inte att förklara vilka faktorer som är viktigast eller att identifiera bakomliggande orsaker.

Stöd för lika möjligheter bland flickor och pojkar

I tabell 6.1 redovisas andelen för flickor och pojkar när det gäller stöd för olika grupper i samhället.

Andelen pojkar som stödjer lika möjligheter för kvinnor och män har minskat

I ICCS 2022 är det fler flickor än pojkar som stödjer lika möjligheter för kvinnor och män och för invandrare. Även om en betydligt lägre andel pojkar stödjer lika möjligheter än flickor, är andelen pojkar som stödjer dessa möjligheter större i Sverige än det internationella genomsnittet för pojkar. Skillnaden mellan flickor och pojkar i Sverige är dock större 2022 än 2016. För synen på lika möjligheter för kvinnor och män beror den ökade skillnaden på att stödet bland pojkarna har minskat sedan 2016 med 9 procentenheter. För synen på lika möjligheter för invandrare beror det på att stödet ökat mer bland flickorna än bland pojkarna.

Tabell 6.1 Flickor och pojkars syn på lika möjligheter för olika grupper. Procent som stödjer lika möjligheter på alla påståenden.

Index	Land	År	Flickor	Pojkar	Skillnad
Stöd för lika möjligheter för kvinnor och män	Sverige	2022	88 (1,1)	59 (1,8)	28*
		2016	87 (1,1)	68 (1,7)	19*
	Internationellt genomsnitt	2022	75 (0,3)	42 (0,4)	33*
Stöd för lika möjligheter för invandrare	Sverige	2022	84 (1,1)	73 (1,4)	11*
		2016	75 (1,1)	69 (1,6)	6*
	Internationellt genomsnitt	2022	74 (0,3)	62 (0,4)	11*

() Standardfel inom parentes.

Stöd för lika möjligheter bland elever med olika socioekonomisk bakgrund

I tabell 6.2 redovisas elevernas stöd för olika grupper i samhället uppdelat utifrån deras socioekonomiska bakgrund.

Stödet för lika möjligheter för kvinnor och män har minskat bland elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund

I ICCS 2022 varierar synen på lika möjligheter för olika grupper i samhället mellan elevgrupper med olika socioekonomisk bakgrund. En högre andel elever med hög socioekonomisk bakgrund uppvisar stöd för lika möjligheter för kvinnor och män och för invandrare, jämfört med elever med lägre socioekonomisk bakgrund. Även andelen elever med medelhög socioekonomisk bakgrund som uttrycker stöd för lika möjligheter för kvinnor och män är högre än andelen bland elever med låg socioekonomisk bakgrund.

Sedan 2016 har stödet för lika möjligheter för kvinnor och män minskat bland elever med låg och medelhög socioekonomisk bakgrund. Samtidigt har stödet för invandrare ökat i dessa två elevgrupper. Skillnaderna mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund har emellertid varit stabila över tid.

Tabell 6.2 Elevers syn på lika möjligheter för olika grupper utifrån deras socioekonomiska bakgrund. Procent som stödjer lika möjligheter på alla påståenden.

Index	Land	År	Låg (1)	Medel-hög (2)	Hög (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)	Skillnad mellan (2) och (3)
Stöd för lika möjligheter för kvinnor och män	Sverige	2022	61 (2,2)	75 (1,7)	83 (1,4)	-14*	-21*	-8*
		2016	70 (3,0)	79 (1,2)	83 (2,5)	-9*	-13*	-4
	Internationellt genomsnitt	2022	50 (0,5)	58 (0,4)	67 (0,6)	-9*	-18*	-9*
Stöd för lika möjligheter för invandrare	Sverige	2022	75 (1,8)	78 (1,4)	84 (1,6)	-3	-9*	-6*
		2106	66 (2,1)	72 (1,4)	80 (1,8)	-6*	-14*	-8*
	Internationellt genomsnitt	2022	63 (0,5)	68 (0,4)	73 (0,5)	-4*	-10*	-6*

* Skillnaden mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Tabell 6.3 Elevers syn på lika möjligheter för olika grupper utifrån deras migrationsbakgrund. Procent som stödjer lika möjligheter på alla påståenden.

Index	Land	År	Minst en inrikesfödd förälder (1)	Inrikes-född med utrikesfödda föräldrar (2)	Utrikes-född med utrikesfödda föräldrar (3)	Skillnad mellan (1) och (2)	Skillnad mellan (1) och (3)	Skillnad mellan (2) och (3)
Stöd för lika möjligheter för kvinnor och män	Sverige	2022	78 (1,1)	68 (2,6)	55 (4,3)	10*	22*	12*
		2016	80 (1,1)	72 (3,6)	67 (4,4)	9*	14*	5
	Internationellt genomsnitt	2022	60 (0,3)	48 (1,7)	46 (2,7)	12*	14*	2
Stöd för lika möjligheter för invandrare	Sverige	2022	78 (1,1)	85 (2,0)	83 (2,3)	-7*	-5*	2
			71 (1,1)	82 (2,4)	79 (2,8)	-11*	-8*	3
	Internationellt genomsnitt	2022	68 (0,3)	65 (1,8)	69 (1,9)	3	-1	-4

* Skillnaden mellan elever med olika migrationsbakgrund är signifikant skilt från noll.

() Standardfel inom parentes.

Elever i alla socioekonomiska grupper i Sverige uppvisar starkt stöd för lika möjligheter i ett internationellt perspektiv

Även om det finns skillnader i Sverige mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund, framstår stödet för lika möjligheter för olika grupper i samhället inom respektive socioekonomisk grupp som starkt i internationell jämförelse. Oavsett socioekonomisk bakgrund är stödet högre bland elever i Sverige än det internationella genomsnittet för elever med motsvarande bakgrund.

Även efter kontroll för migrationsbakgrund kvarstår skillnader i Sverige 2022 mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund, både när det gäller lika möjligheter för kvinnor och män och för invandrare.³³

Stöd för lika möjligheter bland elever med olika migrationsbakgrund

Tabell 6.3 visar att stödet för lika möjligheter för olika grupper i samhället också skiljer sig mellan elever med olika migrationsbakgrund.

33. För beskrivningen av regressionsanalysen, se Skolverket (2023).

Elever med minst en inrikesfödd förälder har starkast stöd för lika möjligheter för kvinnor och män

I ICCS 2022 är stödet för lika möjligheter för kvinnor och män högst bland elever med minst en inrikesfödd förälder, och lägst bland utrikesfödda elever med utrikesfödda föräldrar. Alla tre grupper med olika migrationsbakgrund i Sverige har emellertid en högre andel än motsvarande internationella genomsnitt. Andelen elever som stödjer lika möjligheter för kvinnor och män har inte ändrats signifikant sedan 2016 för någon av elevgrupperna utifrån migrationsbakgrund.

Elever med minst en inrikesfödd förälder har lägst stöd för lika möjligheter för invandrare

När det gäller lika möjligheter för invandrare är stödet lägre bland elever med minst en inrikesfödd förälder jämfört med de två elevgrupperna med utrikesfödda föräldrar. I samtliga tre elevgrupper är andelen som uttrycker stöd för lika möjligheter för invandrare dock större än de internationella genomsnitten för motsvarande grupper.

Skillnaderna i Sverige 2022 när det gäller stöd för lika möjligheter för kvinnor och män och för invandrare kvarstår även efter kontroll av elevernas socioekonomiska bakgrund.³⁴

34. För beskrivningen av regressionsanalysen, se Skolverket (2023).

KAPITEL 7

Avslutande reflektioner

7. Avslutande reflektioner

ICCS 2022 är en omfattande internationell studie om elevers kunskaper, attityder och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor. Denna rapport ger en sammanfattande bild av medborgarbildning bland elever i Sverige men redovisar bara en liten del av all data som samlats in inom ramen för studien. Ambitionen är att både Skolverket och forskare kan återkomma med fler och fördjupade analyser av den data som finns.

Svensk skola har länge haft ett brett medborgarförberedande uppdrag. Enligt skollagen och grundskolans läroplan ska skolan utveckla elevers kunskaper om och respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska principer som svenska samhället vilar på.³⁵ Skolan ska även ge elever en god grund för att bli aktiva och ansvars-kännande medborgare. ICCS 2022 ger stöd för att medborgarbildningen i den svenska skolan över lag är välfungerande.

Det senaste decenniet har präglats av omvälvande utmaningar. Politiska förändringar i många länder har lett till en försvagning av politiska system även i tidigare stabila demokratier. Inte minst under och i spåren av covid-19 pandemin begränsades demokratiska rättigheter i många länder och förutsättningar för elevers undervisning påverkades globalt. Globalisering och migration påverkar skolans förutsättningar, liksom klimatförändringar och krig påverkar ungas syn på demokratin och förtroende för samhällsinstitutioner. Samtidigt medför utvecklingen av informations- och kommunikationsteknologier nya möjligheter och risker för demokrati och medborgerligt engagemang.

Trots ökade samhällsutmaningar är den övergripande bilden att elever i årskurs 8 i Sverige har fortsatt goda kunskaper, attityder och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor. I ett internationellt perspektiv ligger svenska elevers kunskaper i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor i topp. Även när det gäller attityder och engagemang visar ICCS 2022 att svenska elevers stöd för grundläggande demokratiska principer fortsatt är stabilt samt att viljan till ett aktivt deltagande i samhället fortsatt är stark.

Med det sagt, visar ICCS 2022 på en nedgång i kunskapsresultaten för svenska elever jämfört

med 2016. Resultatnivån har även sjunkit i många andra deltagande länder, och inget har förbättrat sitt genomsnittliga resultat. Den breda nedgången i kunskapsresultat är sannolikt delvis en effekt av de utmaningar som skola och elever ställdes inför under pandemin. Däremot kan vi inte utifrån denna rapport slå fast hur mycket olika länder påverkades av pandemin när det gäller kunskapsresultatet.

ICCS 2022 visar att spridningen i Sverige har ökat mellan hög- och lågpresterande elever sedan 2016. Det är lågpresterande elever som tappat medan de högpresterande ligger kvar på samma höga nivå. Även om migrationsbakgrund är kopplad till kunskapsresultatet har socioekonomisk bakgrund störst betydelse. Sverige är ett av de länder som har störst skillnader i resultat mellan elever med högst och lägst socioekonomisk bakgrund.

Vidare har vissa attityder och engagemang som speglar grundläggande värden försvagats. Exempelvis har tilltro till människor i allmänhet och förväntningar om framtida valdeltagande sjunkit. Stödet för jämställdhet mellan kvinnor och män har minskat något bland pojkar och elever med låg socioekonomisk bakgrund. Skillnader ses generellt mellan olika socioekonomiska grupper, migrationsgrupper och mellan pojkar och flickor, men de har över lag inte ökat sedan 2016.

Även om majoriteten av svenska elever har goda kunskaper i demokrati- och samhällsfrågor, uttrycker attityder för demokratiska principer samt har ett högt engagemang i samhället, är det en utmaning för både skola och samhälle att möta en större andel elever som inte har det i lika hög grad. Dessa elever riskerar att stå utanför såväl skolans som samhällets gemensamma värdegrund. Dessutom har elevers bakgrund återverkningar inte bara på deras kunskap utan också på deras vidare möjligheter till aktivt deltagande i vårt samhälle.

Resultaten från ICCS 2022 visar att de flesta elever i årskurs 8 i Sverige är väl förberedda samhällsmedborgare. Samtidigt understryker resultaten också vikten av att den svenska skolans demokrati- och medborgarförberedande arbete fortsatt prioriteras.

35. SFS (2010:800), Skolverket (2022).

Referenslista

Arensmeier C., (kommande). *International civic and citizenship education study 2022 i relation till den svenska skolans uppdrag*. Stockholm: Skolverket.

Schultz, W., m.fl. (2023a). *IEA International Civic and Citizenship Education Study 2022 Assessment Framework*. Springer International Publishing. Amsterdam: IEA.

Schulz, W., m.fl. (2023b). *Becoming citizens in a changing world. IEA International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) 2022 International Report*. Amsterdam: IEA.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2010). *Morgondagens medborgare. ICCS 2009: Svenska 14-åringars kunskaper, värderingar och deltagande i internationell belysning*. Rapport 345. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2017) *Kunskaper, värderingar och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor hos svenska 14-åringar i ett internationellt perspektiv*. Rapport 460. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2023). *Teknisk bilaga ICCS 2022. Urval och metod*.

Appendix

Bilaga A. Exkluderingskriterierna i ICCS

Exkludering av elever i ICCS 2022 gäller vid följande skäl:

- **Elever med fysisk funktionsnedsättning**
Elever med permanent fysisk funktionsnedsättning som hindrar dem från att delta i ICCS prov-situation. Alla elever som kan besvara provet ska inkluderas.
- **Elever med kognitiv funktionsnedsättning**
Elever som har en kognitiv funktionsnedsättning enligt bedömning av kvalificerad personal. Det innefattar också elever som känslomässigt, beteendemässigt eller kognitivt inte klarar av att följa provets allmänna anvisningar. Elever får dock inte undantas enbart på grund av dåliga skolresultat eller disciplinproblem. Observera att elever med dyslexi eller andra liknande inlärningssvårigheter i största möjliga mån ska delta i provet, med vissa av de provanpassningar som skolan normalt använder.
- **Nyinvandrade elever**
Elever som inte kan läsa eller tala svenska och som inte kan övervinna språkbarriären i prov-situationen ska exkluderas. Det kan exempelvis handla om elever som fått mindre än ett års undervisning på svenska.

Bilaga B. Exkluderingar och svarsfrekvenser

Tabell B1. Exkluderingsgrad ICCS 2022.

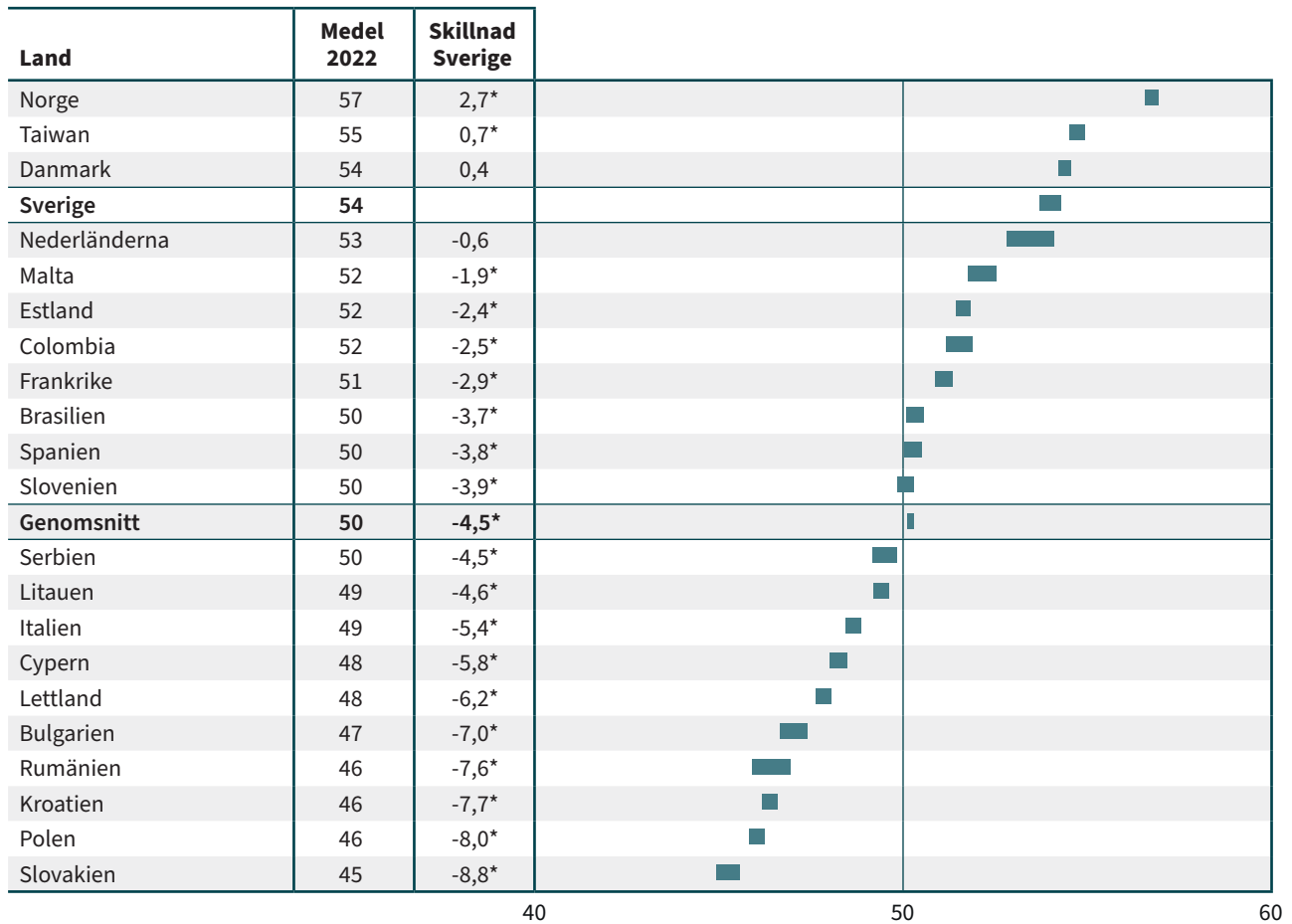
Land	Exkluderingar på skolnivå (%)	Exkluderingar inom skolor (%)	Total exkluderingsgrad (%)
Bulgarien	0,2	2,0	2,2
Brasilien	2,3	0,9	3,1
Colombia	0,2	1,9	2,2
Cypern	1,2	2,2	3,4
Danmark	2,9	2,5	5,4
Estland	2,8	2,1	4,9
Frankrike	2,9	1,4	4,3
Kroatien	2,5	5,2	7,6
Italien	0,8	3,7	4,5
Litauen	2,9	1,1	4,0
Lettland	5,9	1,8	7,7
Malta	1,4	2,4	3,8
Nederländerna	3,8	1,5	5,3
Norge (åk 9)	3,3	4,2	7,4
Polen	2,0	1,9	4,0
Rumänien	3,2	1,1	4,3
Serbien	1,0	1,9	2,8
Slovakien	0,7	0,5	1,2
Slovenien	2,9	1,1	3,9
Spanien	1,0	3,3	4,3
Sverige	2,1	4,3	6,4
Taiwan	0,8	1,8	2,6

Tabell B2. Svarsfrekvens för ICCS 2022.

Land	Skolnivå (%)	Elevnivå (%)	Totalt
Bulgarien	96,5	91,3	87,5
Brasilien	87,3	80,8	67,9
Colombia	98,4	92,8	91,3
Cypern	97,4	91,5	89,1
Danmark	62,0	89,4	54,6
Estland	83,4	89,5	74,6
Frankrike	98,0	93,3	91,4
Kroatien	93,9	86,6	80,8
Italien	98,8	92,2	91,1
Litauen	97,8	91,0	89,0
Lettland	96,7	88,6	85,7
Malta	100,0	89,4	89,4
Nederländerna	82,9	89,2	74,0
Norge (åk 9)	98,1	88,6	86,1
Polen	99,4	91,3	90,4
Rumänien	98,5	92,6	91,2
Serbien	91,9	88,5	80,3
Slovakien	96,8	93,5	90,5
Slovenien	96,6	94,9	91,6
Spanien	98,1	90,3	88,6
Sverige	96,8	90,0	87,2
Taiwan	98,7	93,8	92,6

Bilaga C. Figurer med skalvärden

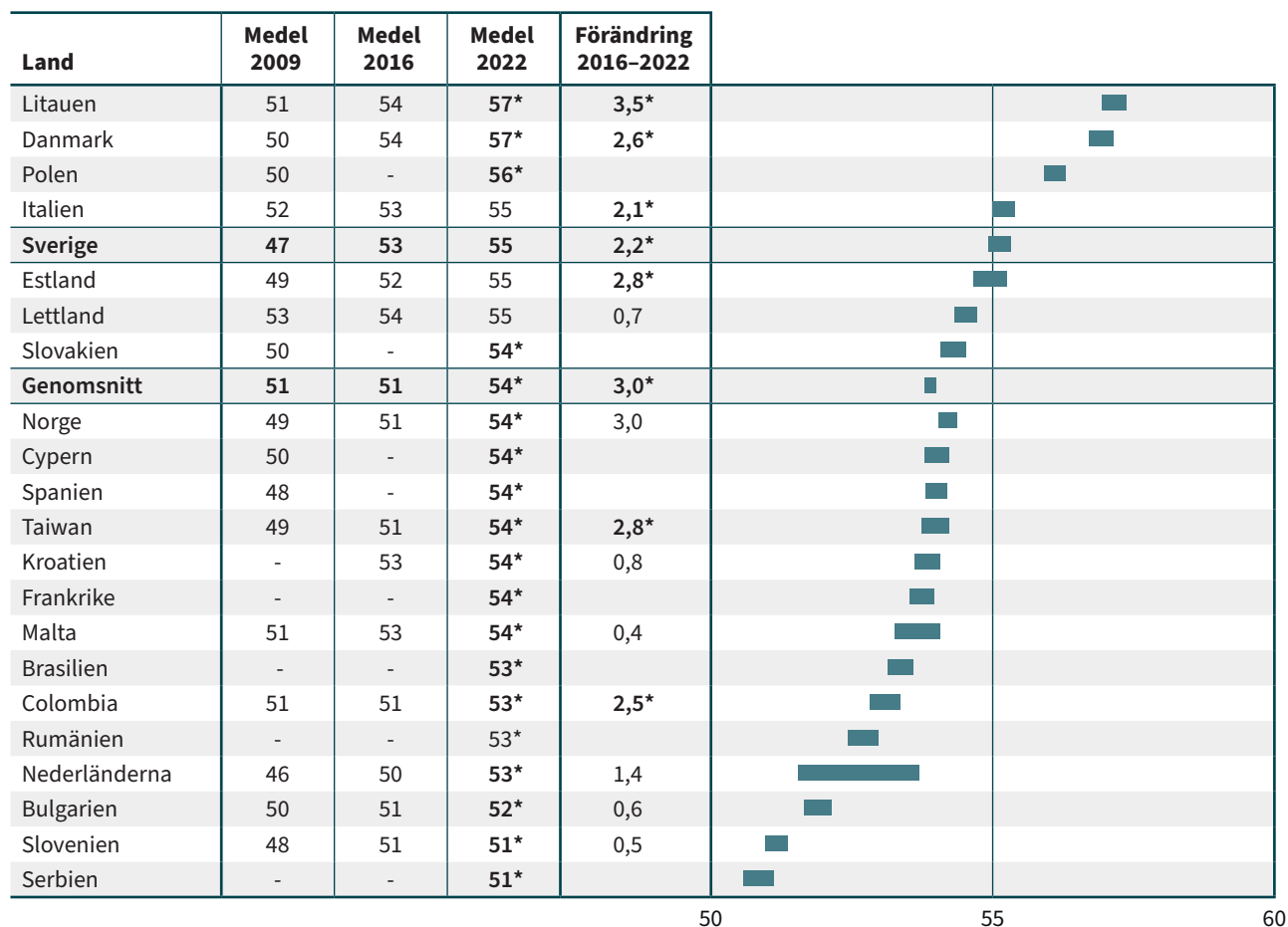
Figur C1. Elevers inställning till landets politiska system 2022. Genomsnittliga skalvärden.

I figuren visas medelvärdet för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

* Anger en signifikant skillnad från Sveriges medel.

Figur C2. Elevers diskussionsbenägenhet i politik- och samhällsfrågor 2009–2022. Genomsnittliga skalvärden.

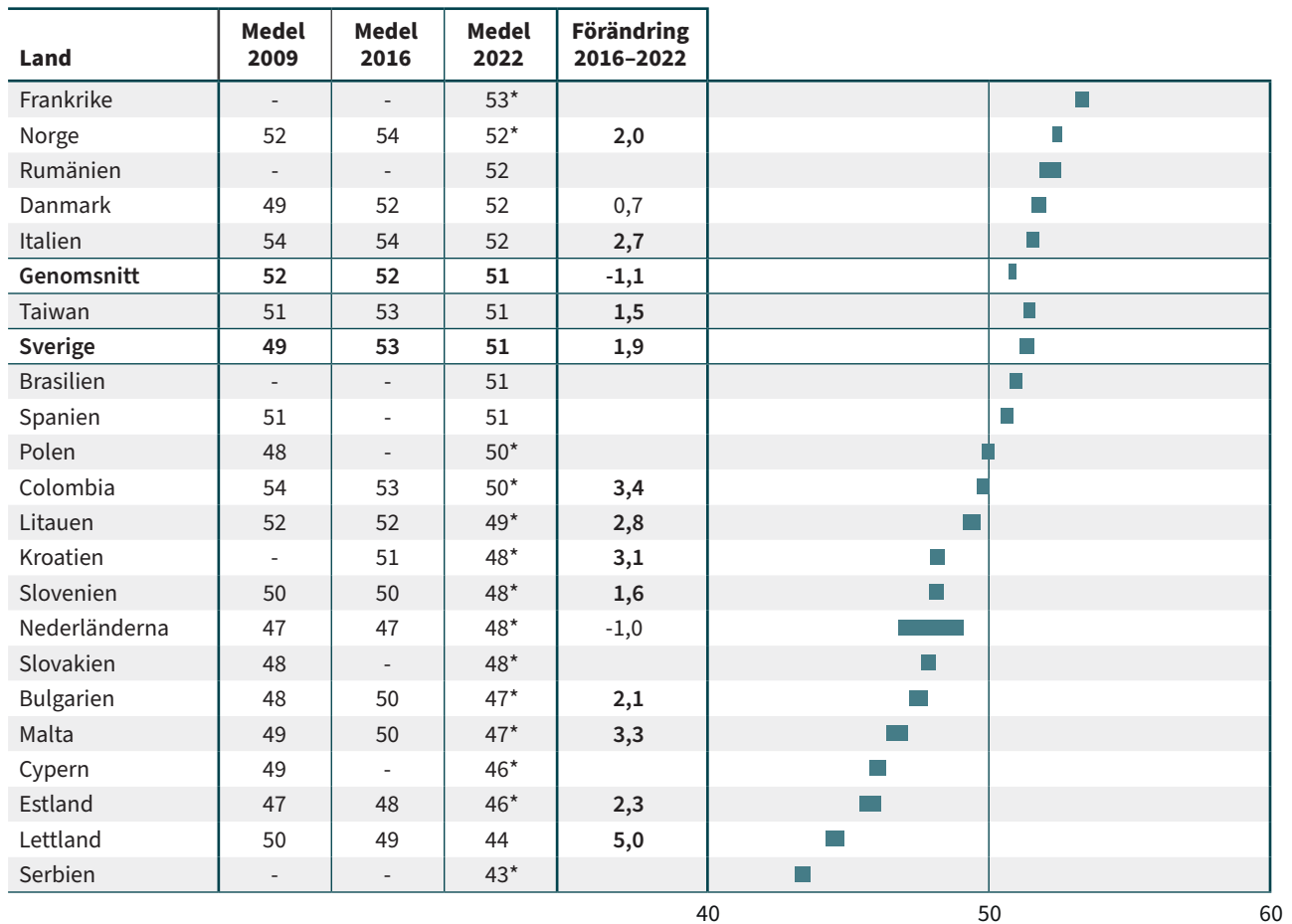

I figuren visas medelvärdet för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Anger en signifikant skillnad från Sveriges medel.

Figur C3. Elevers framtida valdeltagande 2009–2022. Genomsnittliga skalvärden.

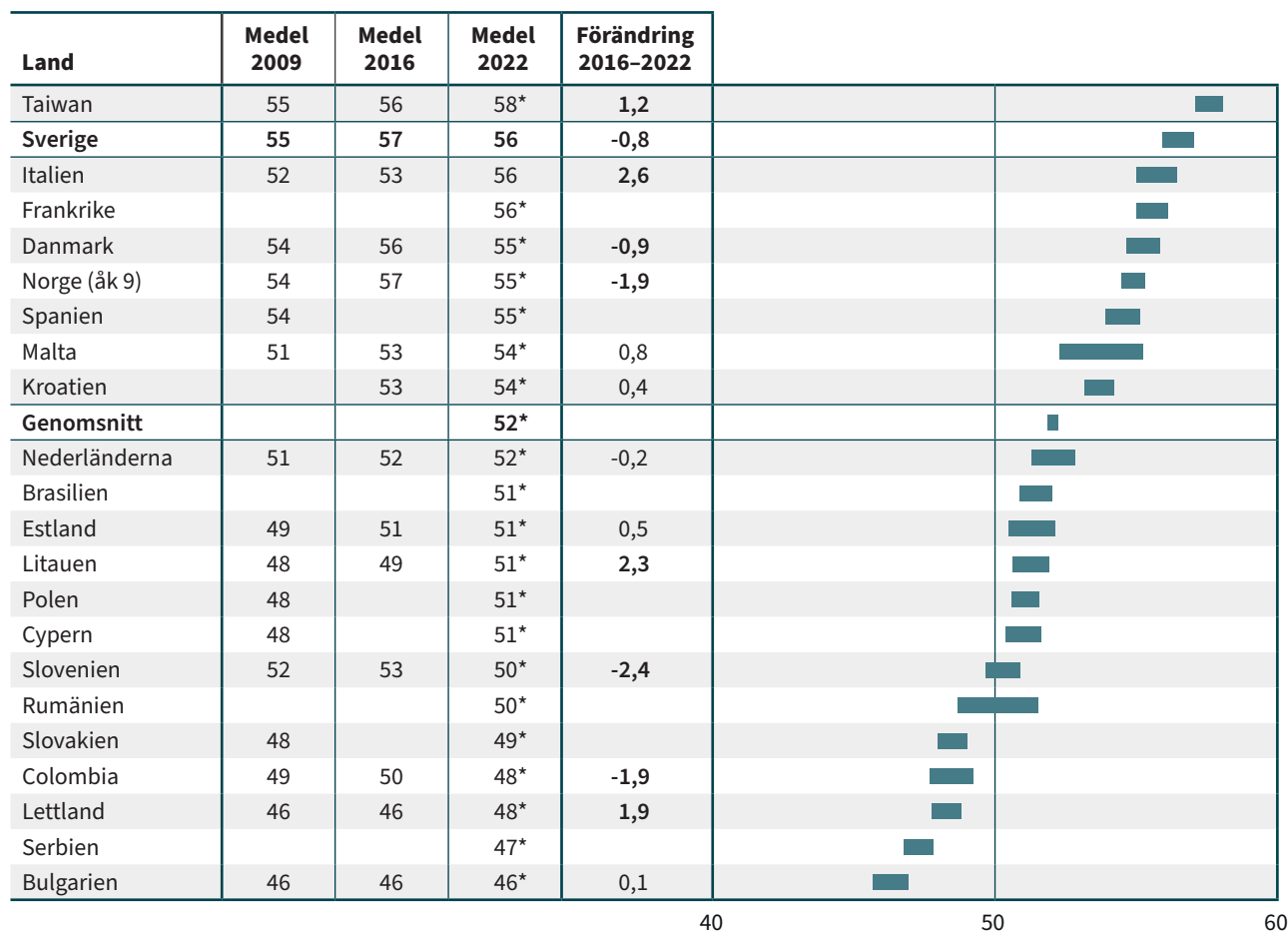

I figuren visas medelvärdet för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Anger en signifikant skillnad från Sveriges medel.

Figur C4. Elevers syn på lika möjligheter för kvinnor och män 2009–2022. Genomsnittliga skalvärden.

I figuren visas medelvärdet för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

Fetmarkerad förändring innebär att skillnaden mellan åren är signifikant skilt från noll.

* Anger en signifikant skillnad från Sveriges medel.

Figur C5. Elevers syn på lika möjligheter för invandrare 2022. Genomsnittliga skalvärden.

I figuren visas medelvärdet för 2022 med ett 95 % konfidensintervall.

* Anger en signifikant skillnad från Sveriges medel.

År 2022 genomfördes ICCS (*International Civic and Citizenship Education Study*) för tredje gången. ICCS är en internationellt jämförande studie som mäter elevers kunskaper, attityder och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor i årskurs 8. ICCS genomfördes för första gången 2009 och den andra gången 2016. Totalt deltog 22 länder i ICCS 2022. I Sverige deltog drygt 3 000 elever i årskurs 8 i 149 grundskolor.

ICCS är en av flera internationella studier som Sverige deltar i för att kunna studera elevers kunskapsutveckling över tid och för att jämföra olika skolsystem. ICCS organiseras av The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) med syfte att se hur elever i olika länder förbereds för att delta som medborgare.

Genom att Sverige deltar i internationellt jämförande studier som ICCS, ICILS, PIRLS, PISA, TIMSS, och TALIS kan vi upptäcka vårt eget skolsystems starka och svaga sidor, vilket i förlängningen kan leda till en förbättrad skola.

I denna rapport presenteras och analyseras några av de svenska resultaten i förhållande till andra länders resultat och i förhållande till resultat från tidigare ICCS-studier.

Rapporten vänder sig i första hand till beslutsfattare, rektorer och lärare.